

Ett eget rum

- **En studie om aktiviteter för kvinnor på folkbibliotek**

Av: Valeria Linusson

Handledare: Arwid Lund

Examinator: Pamela Schultz Nybacka

Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier

Kandidatuppsats 15 HP

Biblioteks- och informationsvetenskap | Höstterminen 2025

Bibliotekarieprogrammet

Södertörns högskola

Alfred Nobels allé 7

141 89 Huddinge

Biblioteks- och informationsvetenskap

Institutionen för historia och samtidsstudier

© Valeria Linusson

Författare/Author

Valeria Linusson

Svensk titel

Ett eget rum – En studie om aktiviteter för kvinnor på folkbibliotek

English Title

A room of one's own – A study on activities for women in public libraries

Handledare/Supervisor

Arwid Lund

Abstract

The aim of this qualitative interview study is to examine the reasoning of organizing activities at public libraries specifically for women. In recent years the Swedish public libraries have increasingly been spoken of as pillars of democracy and one of the last open places in society. At the same time discussions on the limitations of women's separatism and how the practice inherently is undemocratic have been had both in feminist circles and in the Swedish media. Despite this several public libraries in the Stockholm area previously or currently have activities specifically for women.

The empirical material of this study was collected through four semi structured interviews. Two with librarians that are responsible for activities for women at their workplace and two with collaborators that are responsible for activities for women together with public libraries. The data from the interviews was initially processed thematically and then analyzed using the critical theories of Antonio Gramsci and Henry Giroux with a focus on Gramsci's theory of counter-hegemony, war of position and organic intellectuals and Giroux's border pedagogy and transformative learning. The key findings of this study are that while there exists a tension between women's separatist spaces in public libraries and the idea of the public library as a third space for all, the data suggests that those responsible for the activities do not see the tension as a problem and rather describe the separatist spaces as a part of the public libraries work with democracy and participation. The activities can also be viewed as part of a counter-hegemonic movement within feminism as they create space for women to take part in transformative learning that will give them the tools that they need to overthrow the patriarchy, however it is not clear whether the women that participate in the activities go on to participate in any form of border crossing or critique of the male hegemony. The conclusion of the study is that women's spaces at public libraries are only a starting point for counter-hegemonic activity within the patriarchy and not an emancipatory practice on its own.

Sammanfattning

Syftet med den här studien är att genom kvalitativa intervjuer undersöka olika resonemang för att organisera aktiviteter som riktar sig specifikt till kvinnor vid folkbibliotek. De senaste åren har svenska folkbibliotek beskrivits som demokratins pelare och en av de sista platserna i det svenska samhället som är öppen för alla. Samtidigt har det förts debatter i feministiska utrymmen och i media kring kvinnoseparatismens begränsningar och hur praktiken är odemokratisk. Trots detta har ett flertal folkbibliotek i Stockholmsregionen både idag och tidigare anordnat aktiviteter som riktar sig specifikt till kvinnor.

Studiens empiriska material har samlats in genom fyra semistrukturerade intervjuer. Två av intervjuerna med bibliotekarier som varit eller är ansvariga för aktiviteter för kvinnor på sina arbetsplatser och två med samarbetspartners som ansvarar för aktiviteter för kvinnor vid folkbibliotek. Empirins data tematiserades först och analyserades sedan genom Antonio Gramsci och Henry Giroux's kritiska teorier som anpassades för att kunna appliceras på maktrelationen mellan män och kvinnor. Analysen fokuserade på Gramscis teorier om mothegemoni, ställningskrig och organiskt intellektuella och Giroux's gränspedagogik och transformativa lärande. Studien visar att det finns en viss spänning mellan kvinnoseparatism på folkbibliotek och tanken om biblioteken som en tredje plats för alla, men att respondenterna ser deras aktiviteter som ett komplement till folkbibliotekens demokratiska uppdrag. Aktiviteterna kan även ses som en del av ett mothegemoniskt arbete inom den feministiska rörelsen eftersom de skapar rum där kvinnor kan delta i ett transformativt lärande som kan ge dem verktygen för att krossa patriarkatet, dock är det inte tydligt huruvida kvinnorna som deltar på aktiviteterna sedan går vidare för att överskrida samhällets gränser eller kritiserar den manliga hegemonin. Slutsatsen blir därmed att kvinnorummen på folkbibliotek är alltså enbart en utgångspunkt för mothegemonisk aktivitet inom könsmaktsordningen och inte en emancipatorisk praktik.

Ämnesord

Feminism, folkbibliotek, könsroller, biblioteksrummet, hegemoni

Key words

Feminism, public library, gender roles, library as place, hegemony

Förord

Jag vill börja med att tacka min familj och mina vänner i chatten 'fredagsmys' för stöttning, bollande och behövliga pauser från uppsatsskrivande. Den här uppsatsen hade inte varit möjlig att genomföra utan långa, givande och mysiga skrivsessioner på Södertörns högskolebibliotek tillsammans med Saga och Clara, tack för ert sällskap! Jag måste även rikta ett stort tack till Nils som la en hel kväll på att läsa och kommentera uppsatsen, den hade varit mycket sämre utan hans öga för detaljer.

Ett stort tack till min handledare Arwid, utan hans kloka, roliga och insiktsfulla kommentarer och synpunkter hade jag inte lyckats bli klar. Tack även till alla respondenter som bidrog med både sin tid och sina tankar till min uppsats.

Allra sist vill jag tacka alla kvinnor som inspirerar mig dagligen, systerskapet är störst av allt.

Innehållsförteckning

Kapitel 1. Inledning	1
1.1. Introduktion.	1
1.1.1. Bakgrund.....	2
1.2. Problemdiskussion.....	3
1.3. Syfte och frågeställningar	4
1.4. Avgränsningar och särskilda hänsyn.....	5
1.5. Begreppsdefinitioner.....	5
1.5.1. Könsmaktsordningen	5
1.5.3. Tredje rummet.....	5
1.6. Genomförande och upplägg.....	6
Kapitel 2. Tidigare forskning.....	7
2.1. Folkbibliotek som en öppen mötesplats	7
2.2. Folkbibliotek inom feministisk geografi	8
2.3. Kön och relationen till folkbibliotek.....	8
Kapitel 3. Teori	10
3.1. Gramscis teori om mothegemoni.....	10
3.1.1. Att tolka Gramsci utifrån ett kvinnokampsperspektiv	11
3.2. Girouxs teorier om gränspedagogik och transformativt lärande	12
3.3. Mothegemonin och transformativt lärande.....	13
Kapitel 4. Metod	14
4.1. Insamlingsmetod.....	14
4.2. Urval	14
4.3. Presentation av data	15
4.4. Analysmetod	15
Kapitel 5. Resultat	17
5.1. Presentation av intervjupersoner och aktiviteter.....	17
5.2. Bibliotek som en öppen mötesplats	17
5.2.1. Aktiviteter med stängda rum på en öppen plats.....	19
5.3. Behov av rum utan män.....	19
5.4. Trygghet och gemenskap	20
5.4.1. Trygga rum på bibliotek.....	21
5.4.2. Gemenskap	22
5.5. Rummet som ett verktyg för att lära sig	23
5.5.1. Lärande som en väg till demokrati och deltagande	24

5.6. Sammanfattning.....	24
Kapitel 6. Analys	26
6.1. Mothegemoni.....	26
6.2. Transformativt lärande.....	28
Kapitel 7. Diskussion och slutsatser	30
7.1. Diskussion utifrån tidigare forskning	30
7.2. Diskussion utifrån mothegemoni och transformativt lärande.....	32
7.3. Slutsatser.....	32
7.3.1. Hur förstås aktiviteter för enbart kvinnor på folkbibliotek i relation till bibliotekens demokratiska uppdrag enligt folkbibliotekarier och samarbetspartners?	32
7.3.2. Hur liknar och skiljer sig beskrivningarna av motiv till att skapa avgränsade rum för kvinnor bland folkbibliotekarier och samarbetspartners?.....	33
7.3.3. Hur kan kvinnorum på folkbibliotek förstås som emancipatoriska med hjälp av Gramsci och Girouxs kritiska teorier?	34
7.4. Metodkritik	35
7.5. Förslag på vidare forskning	35
Käll- och litteraturförteckning	37
Otryckt material	37
Tryckt material.....	37
Bilagor	42
Bilaga 1: Intervjuguide	42

Kapitel 1. Inledning

1.1. Introduktion.

Virginia Woolf skriver i sin feministiska klassiker *A Room of One's Own* att om kvinnor hade haft ett eget rum att ägna sig åt skrivande skulle de ha kunnat åstadkomma lika mycket intellektuellt arbete som män (Woolf 1929). Decennier senare, under andra vågens feminism, menade radikal-feminister att kvinnors möjligheter till faktiskt deltagande utan förtryckande hinder krävde en plats där män inte tog upp vare sig fysisk eller social plats (Anderson 1994, s. 437; Shugar 1995, s. 12ff; Cell 16 1969, s. 11). Idag skapas sådana rum på folkbibliotek när aktiviteter riktade mot kvinnor anordnas. Mellan idag och andra vågens feminism kom även ett flertal andra feministiska vågor som på olika sätt tog sig an kvinnofrågor.

Det finns ett flertal folkbibliotek som anordnat aktiviteter som riktar sig specifikt till kvinnor. Både historiskt och i nutid riktar sig en betydande del av dessa till kvinnor med icke-svensk bakgrund eller andra marginaliserade grupper (Botkyrka bibliotek 2025; Bättre stadsdel 2016; Stockholms stadsbibliotek 2024). Det finns även aktiviteter som riktar sig mot en yngre målgrupp som har ett större fokus på olika hobbies som till exempel rollspel eller programmering (Stockholms stadsbibliotek 2025; Stockholms stadsbibliotek 2023).

Separatism har ifrågasatts som praktik oavsett om det handlar om könsseparatism eller separatism på andra grunder som exempelvis etnicitet (Linander & Sandberg 2024, s 511). Kvinnoseparatismen har specifikt kritiserats för dess exkluderande effekt och för de grundantaganden som lett fram till dess användning av radikalfeminister. Dessa grundantaganden är radikalfeminismens övertygelse om att det i första hand är män som upprätthåller förtrycket mot kvinnor och inte ekonomiska eller institutionella lagar och regler. Betydelsefulla radikalfeminister som Shulamith Firestone såg även rangordningen och särhållandet av könen som grunden till alla typer av förtryck från: klass till etnicitet (Gemzöe 2014, s. 58ff; Firestone 1970, s. 10ff). I och med att män som kollektiv är det primära hindret för kvinnlig frigörelse menar andra feministiska strömningar att man missar hur olika förtryck samarbetar för att skapa ett komplext nät av diskriminerande system. De menar att radikalfeministerna inte tar i beaktning hur till exempel sexualitet, klass och etnicitet gör att olika kvinnor har olika erfarenheter (Gemzöe 2014, s. 58ff; Hooks 1986, s. 127). Detta perspektiv kallas ofta för intersektionalism (Se: Patricia Hill Collins). Även den exkluderande effekten har kritiserats, bland annat med hänvisning till den svenska diskrimineringslagen som tydligt fastställer att det svenska samhället, inklusive myndigheter och arbetsplatser, ska motverka särbehandling baserat på kön och har av vissa till och med ansetts vara odemokratiskt (SFS 2008:567; Linander & Sandberg 2024, s. 511).

Att platser kan vara demokratifrämjande genom sin öppenhet är en tanke som är central för ett delfält inom biblioteks- och informationsvetenskap vars fokus är folkbibliotek som en del av

en social infrastruktur. Den här idén grundar sig i ett synsätt där folkbiblioteken fungerar som ett tredje rum eller ett for-all-rum, det vill säga; ett rum för alla i samhället (Audunsson et al. 2019; Aabø & Audunson 2012, s. 147).

Det tredje rummet är ett begrepp som härstammar från sociologen Ray Oldenburg (1999) och syftar på de rum i ett samhälle som är öppna för alla och på så sätt bygger en gemenskap (s. 285ff). Platsen existerar utanför arbetsplatsen och hemmet och är neutral till sin karaktär (Nissen & Kann Rasmussen 2025, s.292). Oldenburg skriver att detta rum började utmanas redan efter andra världskriget genom att fler och fler av samhällets tredje rum försvann samtidigt som individualism och kärnfamiljen centrerades (Oldenburg 1999, s. 285ff). Samma tendens av att minska antalet öppna platser kan ses i dagens samhälle, vilket drabbar folkbibliotekens verksamhet (DIK 2025, s. 20ff). Folkbiblioteken får ett ökat ansvar för lokalsamhällets gemenskap och att vara den plats där de kan mötas. Öppenheten gör att besökarna kan ta del av det demokratiska samhället genom de tjänster och aktiviteter som erbjuds. Folkbibliotekens roll som mötesplats är dock komplicerad eftersom den kan fylla många olika funktioner för ett lokalsamhälle. Som mötesplats kan biblioteket bidra till att bygga gemenskap och utöka olika gruppers sociala kapital (Aabø & Audunson 2012, s. 148). Det finns därmed en demokratisk funktion hos biblioteken.

På folkbibliotek finns i praktiken flera utrymmen som till viss del är stängda och begränsar vilka som får ta del av dem. Det finns barn- och ungdomsavdelningar där vuxna till exempel inte får använda datorerna eller sitta på avdelningen och aktiviteter som riktar sig till olika målgrupper. Det saknas forskning om huruvida de här aktiviteterna kan ses som separatistiska, vilket innebär att det finns en lucka kring exkluderandet av olika grupper till fördel för andra. Jag ämnar därför bidra till denna lucka i forskningen genom att undersöka kvinnoseparatism och specifikt riktade aktiviteter och hur dessa förhåller sig till folkbiblioteket som ett *tredje rum* på ett flertal bibliotek i en storstadsregion samt vilka möjligheter och problem dessa medför.

Det som den här studien vill undersöka är tankar och resonemang kring att anordna särskilt riktade aktiviteter på folkbibliotek. Specifikt de aktiviteter som skulle kunna ses som kvinnoseparatistiska och på olika grunder väljer att exkludera män. På ett samhällsligt plan så har den här undersökningen relevans eftersom den undersöker frågor som berör jämställdhet och tankar kring hur ett jämställt samhälle byggs upp inom olika samhällsnyttiga områden.

1.1.1. Bakgrund

Under 2010- och 2020-talet har ett antal debatter förts kring kvinnorum, könsidentitet och innebörden av att vara kvinna. Dessa debatter är inte nya utan en förlängning av historiska diskussioner som uppstått allteftersom den feministiska rörelsen vuxit och förändrats (Morgenroth, Kirby, Zehnter & Ryan 2024, s. 677).

Under slutet av 80-talet och hela 90-talet började kategorin *kvinnor* att ifrågasättas som en del av postmodernistiska tankar inom feminismen. Man menade att de erfarenheter som sades vara gemensamma för alla kvinnor egentligen inte var det, eftersom det fanns mer än en maktordning som påverkade vilka erfarenheter man har som exempelvis sexuell läggning eller etnicitet (Mann & Huffman 2005, s. 59–64). Den utgångspunkten blev grunden för tredje vågens feminism som på många sätt utmanade andra vågen och dess övertygelse om att alla kvinnor delar samma erfarenheter. Tredje vågen fokuserade i stället på att bryta sig loss från de binära könstankarna med kategorierna man och kvinna (Snyder 2008).

De moderna debatter som berör kvinnorum har framför allt handlat om att diskutera definitionen av vad en kvinna är och vem som utifrån den definitionen är välkommen i kvinnorum. Dessa platser kan vara fysiska som till exempel skyddat boende för kvinnor, kvinnojourers verksamhet och damtoaletter, men det kan även vara deltagande inom damidrott (Sveriges kvinnoorganisationer u.å., Sandberg 2021).

I relation till män finns det ett antal anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO) som kritiserat kvinnoseparatistiska rum. Männerna som gjort anmälningarna är kritiska till att exkluderas från vissa rum, till att kvinnor får möjligheter som männen inte får och en allmän känsla av att det är orättvist att inte tillåta män att delta (Linander & Sandberg 2024, s. 512–519). Kritiken berör även den bild av män som målas upp, det vill säga bilden av att alla män är farliga (ibid, s. 520f). Uppfattningen att män negativt särbehandlas och att kvinnor har privilegier som inte männen har är vanligt inom starkt anti-feministiska rörelser som incel-fenomenet (Kaiser 2022, s. 14f).

Det gemensamma för dessa två sätt att kritisera den kvinnoseparatism som används i dagens samhälle är att de kritiserar den exkluderande effekten av separatism. I det första fallet handlar det om vilka kvinnor som exkluderas, och i det andra fallet om att exkluderandet av män är en diskrimineringsgrund samt bidrar till att gestalta alla män som förövre.

1.2. Problemdiskussion

Inom biblioteks- och informationsvetenskaplig forskning finns ett delfält med forskning om biblioteksrummet och demokrati. Centralt för delfältet är tankar om social inkludering, gemenskapen i lokal samhället och folkbibliotekens roll i relation till att främja demokrati. Folkbiblioteken får en roll där de ska underlätta för människor från olika grupper att mötas och kunna överbrygga skillnader för att bygga gemenskap (Audunson et al. 2019, s. 780f, Aabø & Audunson 2012, s. 147; Igarashi, Koizumi & Widdersheim 2023, s. 53f). Ytterligare en aspekt av öppenhet som ses som relevant för forskningen är folkbiblioteken som en av få platser som inte bygger på kommersiella intressen, det vill säga alla har rätt att existera på biblioteket utan att de förväntas köpa något. Att biblioteket ska vara öppet och välkomnande för alla är en röd tråd i forskningen, samtidigt finns viss förståelse för att marginaliserade grupper upplever rum på olika sätt och kan ha andra behov än de som tillhör en majoritetsgrupp. Det finns en spänning mellan dessa två synsätt, å ena sidan kvinnors behov av rum utan män och å andra sidan folkbibliotekens position som en öppen plats för alla. Det saknas forskning om den spänningen och om hur den kan påverka planerande av programverksamhet på folkbibliotek. Förekomsten av aktiviteter för kvinnor kan i sin tur skapa en förståelse för hur folkbibliotek arbetar med och resonerar kring praktiker som är exkluderande till sin karaktär.

Forskning i feministisk geografi visar att män och kvinnor använder sig av och rör sig på platser på olika sätt är ett område som utforskats mycket med utgångspunkt i feministisk geografi, de menar att kvinnor anpassar hur de interagerar med och i en plats baserat på en upplevd rädsla som leder till att de exempelvis är mer benägna att hålla distans gentemot andra eller på andra sätt försöker skapa en trygghetskänsla i offentliga utrymmen (Peterson 2024, s.1). Skillnaden

mellan hur män och kvinnor upplever och använder bibliotek har undersökts av ett flertal forskare. Resultaten av forskningen är att det finns viss skillnad mellan könen i deras användande av biblioteket (Peterson 2024; Audunson et al. 2019; Applegate 2008). Bibliotek kallas till och med för en kvinnokodad plats (Agosto, Paone & Ipock 2007, s. 399), vilket skiljer sig från tanken att offentliga platser inte setts som välkomnande för olika marginaliserade grupper (Audunson et al. 2019, s. 777).

Skapandet av kvinnorum har ifrågasatts som praktik, både i förhållande till dess exkluderande effekt och i relation till de grundantaganden den bygger på kopplade till andra vågens feminism (Linander & Sandberg 2024, s. 511; Gemzöe 2014, s. 58ff). Den kritiken grundar sig i hur andra vågens feminism förstår mäns makt över kvinnor samt deras ovilja att förstå att förtryck kan samverka (Gemzöe 2014, s. 58; Mann & Huffman 2005, s. 58). Den exkluderande effekt som könseparatistiska evenemang kan ha har bland annat undersökts av Linander och Sandberg (2024). I en artikel har de analyserat anmälningar till DO som gällde könsseparatistiska evenemang. Anmälningarna lyfter den problematik som finns med att använda sig av separatism och leder fram till frågor kring folkbibliotekens roll och om det behov som feminister uttrycker för kvinnoseparatism går före allmänhetens rätt till biblioteken (Linander & Sandberg 2024, s. 511–514).

I antologin *Biblioteksgeografen* skriver Lisa Olsson Dahlqvist och Hanna Carlsson om folkbiblioteket som ett mötesrum. De menar att det finns en idé och forskning som utgår från tanken om att biblioteket är ett offentligt rum för alla och att det därför kan ha en roll i att främja demokrati och medborgerligt deltagande (Olsson Dahlqvist & Carlsson 2022, s. 141). Den tanken instämmer Audunson et al. (2019) i när de skriver att bibliotek tillhör den publika sfären som är en grundbult i det demokratiska samhället (Audunson et al. 2019, s. 774).

Den här spänningen och problematiken leder fram till huvudfrågan för den här uppsatsen, nämligen hur folkbibliotek jobbar med kvinnoseparatistiska praktiker och resonerar kring dess exkluderande effekt kontra folkbiblioteket som en plats för alla. Anledningen till att jag vill undersöka denna spänning är för att kunna bilda en förståelse för bakgrunden kring hur dessa praktiker uppstått. För att genomföra den undersökningen kommer jag att ta hjälp av de kritiska teoretikerna Antonio Gramsci och Henry Giroux, tillsammans kommer de ge verktyg för att diskutera olika former av frigörelse.

1.3. Syfte och frågeställningar

Studien avser att undersöka hur folkbibliotek i stockholmsregionen arbetar med och motiverar förekomsten av kvinnoseparatistiska praktiker på biblioteken. Syftet är också att undersöka relationen mellan upplevda behov och exkluderande effekter av att skapa kvinnorum och att bidra till forskning om användandet av separatism vid folkbibliotek i Sverige.

- Hur förstås aktiviteter för enbart kvinnor på folkbibliotek i relation till bibliotekens demokratiska uppdrag enligt folkbibliotekarier och samarbetspartners?

- Hur liknar och skiljer sig beskrivningarna av motiv till att skapa avgränsade rum för kvinnor bland folkbibliotekarier och samarbetspartners?
- Hur kan kvinnorum på folkbibliotek förstås som emancipatoriska med hjälp av Gramsci och Girouxs kritiska teorier?

1.4. Avgränsningar och särskilda hänsyn

Den här studien är avgränsad till att undersöka aktiviteter som riktar sig till kvinnor vid folkbibliotek, därmed kommer inga aktiviteter på andra typer av bibliotek att undersökas. I dagens debatt är det främst transkvinnors existens som aktualiserar frågan om kvinnoseparatistiska rum. Denna fråga kommer inte att vara en del av min studie. Studien är även fokuserad på de motiveringar och resonemang som de som anordnar aktiviteterna har vilket innebär att det inte är av intresse att intervjua deltagare. Jag kommer även att tänga aktiviteter som rör både ålder och kön samt etnicitet och kön men mitt huvudsakliga fokus är inte att undersöka några dimensioner utöver kvinnoskapet, därav är varken intersektionen etnicitet/kvinna eller ålder/kvinna av intresse.

Jag har även tagit särskild hänsyn till att det är få folkbibliotek som har aktiviteter som riktar sig specifikt till kvinnor. Det har gjorts genom fingerade namn på intervjupersonerna samt att det inte nämns vilka bibliotek som dessa personer arbetar på eller har samarbete med.

1.5. Begreppsdefinitioner

I det här kapitlet beskrivs ett antal centrala begrepp för den här studien som läsaren behöver ha en förståelse av för att kunna ta till sig texten som det är tänkt att den ska läsas. Dessa begrepp är *könsmaktsordningen* och *tredje rummet*.

1.5.1. Könsmaktsordningen

Könsmaktsordningen är ett begrepp som beskriver hur det ojämna maktförhållandet mellan män och kvinnor upprätthålls och att kvinnor underordnas män. Genom begreppet synliggörs det att det handlar om ett maktförhållande där de två könen rangordnas på ett tydligare sätt än andra begrepp för samma förtryck (Wendt & Åse 1999, s. 73).

1.5.3. Tredje rummet

Begreppet tredje rum kommer från sociologen Ray Oldenburg och hans verk *The Great Good Place: Cafés, coffee shops, bookstores, bars, hair salons and other hangouts at the heart of the community*. Ett tredje rum skriver Oldenburg (1999) som ett kravlöst rum i samhället där man kan samlas för gemenskap och som ett botemedel på ensamhet, alienation och stress. Utöver det tredje rummet existerar även det första rummet, hemmet, och det andra rummet, arbetsplatsen (Oldenburg 1999, s. 20).

1.6. Genomförande och upplägg

För att kunna besvara de frågeställningar och det syfte som är utgångspunkten för den här uppsatsen kommer en intervjustudie att genomföras. Att använda sig av intervjuer är en kvalitativ metod, vilket innebär att forskningen fokuserar på kvaliteter eller egenskaper (Rienecker & Jørgensen 2017, s. 239).

Uppsatsen inleds med att beskriva uppsatsens ämnesområden, folkbibliotek och skapandet av kvinnorum, ämnets relevans för samhället baserat på en bakgrund och problemdiskussion. Första kapitlet avslutas med att gå igenom syftet och frågeställningarna, avgränsningar som gjorts samt ge definitioner av begrepp som är centrala för att läsaren ska kunna ta till sig texten så som den är tänkt.

I det andra kapitlet redogörs tidigare forskning som är relevant för studiens tema. Den tidigare forskningen är uppdelad i forskning om folkbibliotek som social infrastruktur, om folkbibliotek inom feministisk geografi samt om kön och relationen till folkbibliotek. Därefter kommer kapitel tre som går igenom de teorier som ligger till grund för den analys som ska användas för att ta sig an empirin. De teorier som jag valt att använda för att ta mig an materialet baseras på de kritiska teoretikerna Antonio Gramsci och Henry Giroux. I kapitel fyra beskriver jag i detalj de metodval som gjorts både för insamling och analys. I Kapitel fem presenteras resultatet från det material som samlats in via semistrukturerade intervjuer och i kapitel sex analyseras materialet utifrån de teoretiska utgångspunkterna och med hjälp av analysmetoden. Hela uppsatsen avslutas i kapitel sju där jag gör en diskussion kring resultatet av studien och utifrån den drar slutsatser samt resonerar kring vidare forskning och metodkritik.

Kapitel 2. Tidigare forskning

Den här studien fokuserar på förekomsten av aktiviteter som riktar sig specifikt till kvinnor på folkbibliotek och hur det relaterar till folkbibliotekens demokratiska uppdrag och målgrupper. Forskningen kring dessa perspektiv är sparsam; därav försvåras möjligheten att ta avstamp i vad som forskats på tidigare. För att få en bild av forskningsläget har därför tidigare forskning delats upp i följande delar: *tidigare forskning om folkbibliotek som social infrastruktur*, *tidigare forskning om folkbibliotek inom feministisk geografi* och *tidigare forskning om hur kön påverkar relationen till folkbibliotek*.

2.1. Folkbibliotek som en öppen mötesplats

Att se folkbibliotek som en öppen mötesplats är vanligt inom det delfält av biblioteks- och informationsforskning som undersöker biblioteksrummet. Kärnan i de tankarna är att det finns ett behov av att skapa rum för allmänheten att vistas i utan något krav på motprestation, exempelvis i form av att man behöver betala för något. De öppna mötesplatserna behövs för att arbeta demokratifrämjande och upprätthålla den liberala demokratin i samhället (Audunson et al. 2019). Folkbibliotekens roll som mötesplats har kunnat kopplas till en tanke om att de i alla fall historiskt har setts som en plats för informations- och kunskapsförmedling med syftet att minska ojämlikheten i samhället (Igarashi, Koizumi & Widdersheim 2023, s. 53). Vissa forskare inom delfältet lägger därmed stor vikt vid folkbibliotekens roll och möjlighet att öka det sociala kapitalet hos olika grupper i lokalsamhället (ibid, s. 59).

Karaktären och funktionen av folkbibliotek som mötesplats har över tid förändrats exempelvis när det politiska landskapet i ett land förändras eller när krig och naturkatastrofer lett till ett ökat antal flyktingar som söker asyl (Audunson 2005, s. 430, Igarashi, Koizumi & Widdersheim 2023, s. 53ff).

Biblioteksrummets roll som mötesplats kan ha många olika funktioner. Det handlar både om lågintensiva och högintensiva möten och att det är en plats som tilltalar både låg- och högavlönade personer. Vilken funktion som biblioteksrummet följer utifrån Oldenburgs definitioner av första, andra och tredje rum har diskuterats. Det finns en självklarhet i att tänka på folkbibliotek som ett tredje rum, det vill säga ett rum utanför hemmet och arbetet som kan bygga gemenskap och skapa socialt kapital i lokalsamhället. Aabø och Audunson (2012) menar dock att mötesplatser kan ha karaktären av alla tre rum och har därför som en del av deras forskning analyserat om folkbiblioteken i egenskap av en mötesplats också kan tillhöra alla tre rum. Slutsatsen som de lägger fram är att folkbiblioteken fyller funktionen av alla rummen. Biblioteket är en plats som kan associeras med det andra rummet genom användandet av det för utbildning och jobb och även som en förlängning av hemmet och därmed det första rummet (Aabø & Audunson 2012, s. 148).

För den här uppsatsen är forskningen om folkbibliotek som en öppen mötesplats viktigt för att kunna diskutera vilka motsättningar det kan finnas för att stänga ett rum, men också för att

problematiska tanken om folkbibliotek som det tredje rummet i linje med den komplexa bild som den tidigare forskningen målar upp.

2.2. Folkbibliotek inom feministisk geografi

Kvinnor anpassar sina rörelsemönster i det offentliga utifrån en upplevd vardagsrädsla (Listerborn 2002, s. 9ff). Vardagsrädslan är den rädsla som kvinnor upplever i det offentliga rummet som en konsekvens av att leva i en könsmaktsordning där de underordnas män (Sandberg & Coe 2020, s. 1046). Hur kvinnor förändrar sina rörelsemönster och begränsar sig själva i offentliga miljöer är centralt för feministisk geografi som är ett delfält inom kulturgeografi.

Feministisk geografi fokuserar på hur kön kan påverka hur man upplever olika platser. Fältet berör dock inte enbart 'kvinnofrågor' utan kan även innehålla forskning om maskulinitet, HBTQ, intersektionella och dekoloniala perspektiv (Blidon & Zaragocin 2019, s. 919ff). För feministisk geografi är folkbibliotek av intresse då det är en plats som på många platser i världen används mer av kvinnor än män (Spencer-Bennett 2022, s.845).

Att kvinnor anpassar sina rörelsemönster i offentligheten påverkar även deras upplevelser av folkbibliotek som plats - vilket kan argumenteras för är särskilt intressant då folkbibliotek uppfattas som en plats som särskilt viktigt just för kvinnor (Frederiksen 2015; Peterson 2024) och i många fall kan ses som en kvinnokodad plats (Agosto, Paone & Ipock 2007, s. 399). Även om folkbiblioteken kan uppfattas som en plats för kvinnor så har det visat sig att det fysiska biblioteksrummet har inverkan på hur kvinnor rör sig och uppfattar rummet. Kvinnor känner sig obehagliga i en fysisk miljö som de uppfattar kan göra det lättare för dem att hamna i situationer där de känner sig rädda, trängda eller inte kan få vara ifred (Peterson 2024, s. 10).

De delar av den feministiska geografin som är av intresse för den här uppsatsen är de delar som resonerar kring kvinnors behov och bekvämlighet i relation till den fysiska platsen. Resultat från tidigare forskning som pekar på vikten av att ha platser att kunna dra sig undan i och att undvika den specifika rädsla som kvinnor upplever spelar en stor roll för teoretiseringen kring kvinnoseparatism. Det bör även spela en roll för tankarna om ett behov av aktiviteter som riktar sig specifikt till kvinnor.

2.3. Kön och relationen till folkbibliotek

Att använda aspekter som kön för att undersöka hur relationen till bibliotek och läsning kan se olika ut är inte ovanligt, däremot finns det en avsaknad av forskning som fokuserar explicit på könsskillnader och folkbibliotek (Mushtaq & Arshad 2022, s. 563). I vissa fall är forskningen fokuserade på personalen eller chefer vid folkbibliotek (se: McGeeney 2025) eller beståndsutvecklingen (se: Norwood 2020), men det som är av intresse för den här uppsatsen är hur användarnas kön kan påverka relationen och behovet av folkbibliotek. Den feministiska forskningen inom Biblioteks- och informationsvetenskap har haft ett stort fokus på vilka skillnader och likheter det finns mellan könen hos barn och unga, men inte särskilt mycket om hur vuxna män och kvinnor använder folkbibliotek på olika sätt (Applegate 2008, s. 20).

Skillnaderna mellan könen i deras användande som framkommer i olika studier är genomgående samma oavsett om studien gjorts på vuxna eller barn och unga. Studier på vuxna visar att män är mer benägna att använda sig av olika internetjänster vid biblioteket samt att använda biblioteket som en plats, medan kvinnor i större utsträckning interagerar med litteraturen och olika sorters referensmaterial (Applegate 2008, s. 28f; Mushtaq & Arshad 2022, s. 574). En studie från Indien kom fram till att män oftare besöker folkbibliotek än kvinnor (ibid, s. 574). Andra studier indikerar dock att unga tjejer har en mer positiv syn på bibliotek än vad unga män har och att de unga tjejerna värderar folkbibliotekens förmåga att möta deras informationsbehov högre (Agosto, Paone & Ipock 2007, s. 399). Att de unga tjejernas svar i studien av Agosto, Paone och Ipock (2007) visar på en mer positiv syn av folkbiblioteken problematiserar författarna genom att understryka att deras svar kan vara påverkat av könsroller i samhället som säger att kvinnor ska vara till lags (ibid, s. 399). Olika studier indikerar alltså olika likheter och skillnader mellan könen och deras relation till folkbiblioteken. Vissa menar att det främst är män som använder folkbiblioteken medan andra menar att i alla fall unga män ser på folkbiblioteken som en kvinnlig plats.

Det finns därmed en del tidigare forskning som rör sig inom samma område som den här uppsatsen, samtidigt finns det en lucka i hur könsskillnaderna kan se ut i en svensk kontext och i relation till programverksamhet riktad till de olika könen. Det finns även olika resultat om folkbiblioteken som en könad plats.

Kapitel 3. Teori

I det här kapitlet presenteras uppsatsens teoretiska ramverk som lägger grunden för den analys som ska göras av empirin. De centrala begreppen i det teoretiska ramverket Antonio Gramscis *mothegemoni*, *ställningskrig*, *manöverkrig* och *organiskt intellektuella* samt Henry Girouxs *transformativa lärande* och *gränsöverskridande*. Gramscis begrepp skapar ett ramverk som sedan tillsammans med Girouxs teorier om transformation och gränser gör att jag kan analysera och tematisera mitt resultat.

3.1. Gramscis teori om mothegemoni

Antonio Gramscis teorier och begrepp har framför allt haft starka influenser på marxistisk forskning och är i sin grund olika sätt att beskriva och förklara hur makt upprätthålls i relation till klassamhället. Det innebär att dessa teorier behöver bearbetas och att det behöver klargöras hur de kan användas i relation till andra grupper. I den här uppsatsen kommer begreppen inte användas för att analysera klassamhället utan för att analysera material som berör kvinnorum på olika sätt. Det innebär att den maktordning som är central för uppsatsen är könsmaktsordningen.

För att förstå Gramscis begrepp behövs en förståelse för vad *hegemoni* är för något. I Gramscis mening är hegemoni en del av de strukturer som upprätthåller en maktordning. Hegemonin inkluderar den ideologi, filosofi, kultur och politik som förklarar och befäster den ekonomiska bas som är grunden till klassamhället. När vilken klass som har makten förändras byts även hegemonin ut mot en annan som gynnar den nya härskande klassen. Hegemonin som tankestruktur baseras alltså på den ekonomiska basen (Gramsci 1988, s. 191ff). Klassbegreppet är centralt för hur Gramsci utvecklat sina teorier och baseras på de socioekonomiska förhållandena i ett samhälle. Klass kopplas direkt till vilken relation man har till produktionsmedlen, det vill säga inom kapitalismen handlar det om huruvida man säljer sitt arbete eller ackumulerar kapital på andras arbete (Marx 1894, s. 784). Klass har också förståtts ur andra perspektiv som exempelvis kultursociologiska genom Bourdieu och marxistfeministiska genom Federici. I analysmetoden kommer jag att anpassa Gramscis begrepp på ett sätt som gör att de går att applicera på feminismens maktrelationer. För Gramsci är hans teorier ett sätt att skapa förutsättningarna för en omdaning av samhället, det vill säga att när han analyserar samhället så är det med syftet att kunna förändra det i grunden. Därmed blir en central fråga hur det ska gå till (Gramsci 1988, s. 228ff).

För att transformera samhället lyfter Gramsci ett antal olika handlingar som behövs för att lyckas. Att bygga en *mothegemoni* är en av dessa. *Mothegemonin* byggs genom olika strategiska val som varierar beroende på i vilken fas av motståndet som rörelsen och samhället befinner sig i. Gramsci menade att för klasskampen så var *manöverkrig* den strategin som användes i ett samhälle med en stark statsmakt och svagt civilsamhälle, medan *ställningskrig* i stället var rätt strategi i ett samhälle där statsmakten backas upp av ett starkt civilsamhälle. I väst ansåg Gramsci därför att ett *ställningskrig* var nödvändigt (Gramsci 1988, s. 228f).

Ställningskrig innebär en kamp om ideologi, politik och kultur inom ramen för civilsamhället. Kampen är nödvändig för att kunna bryta ner de strukturer som finns bakom själva statsmakten och därmed utmana den rådande hegemonin och i längden den härskande klassen. Gramsci exemplifierar ställningskrig med upplysningstiden som föranledde den franska revolutionen. Han beskriver hur varje historisk revolution har föranletts av en period av kritik mot den härskande klassen, en uppluckring av kulturen och spridandet av idéer till massorna. Han menar därmed att den franska revolutionen föranletts av upplysningstiden och att den var central för att revolutionen skulle lyckas. Genom att samma idéer spreds överallt fanns ett gemensamt medvetande som kunde välkomna den nya härskande klassen (Gramsci 1988, s. 57f). Först när civilsamhället förändrats genom *ställningskrig* går det att använda sig av en direkt attack mot den härskande klassen genom *manöverkrig* (Gramsci 1988, s. 195, 225–230).

För att bygga den rörelse som ska kunna genomföra *ställningskrig* krävs skapandet av *organiskt intellektuella*. För Gramsci var dessa *organiskt intellektuella* de som skulle utmana den rådande hegemonin. De byggs genom att de blir medvetna om sin position i samhället och därmed får kunskapen att agera (Gramsci 1988, s. 129, 185, 195). Medvetenheten om ens position i samhället kopplar Gramsci till kultur. Han menar att kultur är organisering och processen för att förstå ens historiska värde, ens funktion, ens rättigheter och skyldigheter. Denna högre medvetenhet är inte något som uppstår av sig själv utan kräver organiserat arbete, först genom att ett fåtal reflekterar över sin underordning i samhället och sedan sprider detta vidare till en hel klass (ibid, s. 57f).

3.1.1. Att tolka Gramsci utifrån ett kvinnokampsperspektiv

I den feministiska rörelsen är den centrala relationen den mellan kvinnor och män, det vill säga är de maktrelationer som utgör utgångspunkten för förtrycket gentemot kvinnor en annan än den som Gramsci beskriver mellan bourgeoisien och arbetarklassen. I klassamhället är den härskande klassen bourgeoisien och i könsmaktsordningen blir den härskande klassen männen, eftersom hegemonin formar ideologin betyder det att i dagens samhälle är männens överordnad inbäddad i samhällets organisering (Gramsci 1988, s. 195, 225 – 230). Att kalla män och kvinnor för olika sociala klasser kan vara kontroversiellt eftersom klass i traditionell marxistisk mening enbart handlar om relationen till produktionsmedlen. Vissa feminister, som Christine Delphy och Shulamith Firestone, väljer dock att prata om könen som olika klasser (Delphy 1984, s. 25f; Firestone 1970, s. 29). Genom att använda tanken om att män och kvinnor utgör olika klasser går det därmed att delvis anpassa Gramscis begrepp om hur ett samhälle förändras för att också diskutera hur könsmaktsordningen kan förändras.

Genom utgångspunkten att män och kvinnor utgör två sociala klasser blir det möjligt att använda hegemoni och mothegemoni för att analysera dessa (Delphy 1984; Gramsci 1988). Mothegemoni blir då det agerande som ska leda fram till en omdaning av den hierarkiska ordningen av könen. Utifrån de beskrivningar som ges av mothegemoni i teorikapitlet behöver de olika sätten att bedriva den förklaras i relation till kvinnokamp.

Ställningskrig betyder den kamp som förs kring ideologi, politik och kultur inom ramen för civilsamhället (Gramsci 1988). För kvinnokampen innebär det all form av motstånd och kamp som ska bryta upp könsmaktsordningen och hur den förstärker och främjar könsroller. För att kunna föra ett *ställningskrig* menar Gramsci att det krävs ett skapande av *organiskt intellektuella*.

Inom kvinnokampen blir deras roll att skapa en medvetenhet hos kvinnorna (massorna) om det ojämställda samhället och det förtryck man utsätts för. Slutligen kommer *ställningskriget* ha lagt grunden till ett *manöverkrig* där de förtryckta kan attackera den härskande klassen direkt för att i grunden förändra samhället. I de exempel som Gramsci själv lyfter finns en tydligt materiell dimension, det vill säga franska revolutionens *manöverkrig* var en direkt attack mot den härskande klassen under feodalismen med syftet att bryta ner de tidigare strukturerna och ersätta med något annat. Den här studien är intresserad av det första steget av att bygga en mothegegoni, det vill säga *ställningskrig* som beskrivits ovan och därmed går det inte att använda *manöverkrigsbegreppet* i analysen även om målet är att nå ett läge där ett *manöverkrig* är möjligt.

3.2. Girouxs teorier om gränspedagogik och transformativt lärande

Girouxs teorier har en utgångspunkt inom pedagogik och synen på utbildning, men med ett tillvägagångssätt som gör att teorierna rör sig mellan flera olika forskningsfält. Centralt är synen på demokratiskt deltagande och vad som begränsar vissa från att kunna delta på samma villkor som andra. Tanken är att marginaliserade grupper, vars underordnade ställning i samhället bygger på förtryckande strukturer, på olika sätt hindras från att vara samhällsaktörer som kan skapa förändring (Eryaman 2010, s. 132).

I och med att de centrala temana för Giroux är deltagande i demokratin och att kunna förflytta sig över gränser som begränsar en person, så är hans teorier relaterade till att förklara hur en marginaliserad grupp kan öka sitt sociala, kulturella och institutionella kapital. Just brytandet av de barriärerna ska ses som det viktigaste för en demokrati. Han diskuterar dessa teman utifrån *radikal demokrati* (eng: radical democracy), *gränspedagogik* (eng: border pedagogy) och *transformativt lärande* (eng: transformative learning) (Giroux 2005, s. 20 – 26).

För Giroux innebär begreppet *gräns* (eng: border) förekomsten av olika maktpositioner baserade på exempelvis kulturella, sociala och politiska relationer. För att gränsen ska kunna finnas och överbryggas krävs det att det finns både en dominant position i samhället och de som kategoriseras som *other*, det vill säga utanför normen. Gränsen konstrueras därmed mellan normen och *other* och skapar en begränsning i hur de som tillhör *other* kan agera lokalt och globalt. Gränsens karaktär har förändrats i takt med nyliberalismens intåg så att den makt som utgör gränser inte är bunden till nationalstaten utan i stället rör sig mellan och över statsgränserna (Giroux 2005, s. 1–7).

Att kunna överbrygga olika gränser som konstrueras genom maktrelationerna är centralt för Girouxs tankar om pedagogikens roll i samhället. Han benämner den pedagogik han förespråkar för *gränspedagogik*. Gränspedagogikens roll enligt Giroux är att skapa förutsättningarna för att utmana och ta sig över de gränser som samhällets maktrelationer konstruerat. När man tar sig över gränserna kallar han det för *gränsöverskridande* (eng: border crossing). För att kunna göra en *gränsöverskridning* krävs dels att det finns en reell kritik av de gränser som inskränker olika grupper utifrån olika makthierarkier, dels att det finns en sorts samhällelig pedagogik som kan skapa länkar mellan det lokala och det globala, ekonomiska och kulturella sfärer och andra behov som finns för samhället i stort (Giroux 2005, s. 20ff).

Trygga rum har en särskild plats inom gränspedagogiken. För att en grupp ska kunna ta sig an och förstå de processer i samhället som skapar dominanta grupper och en dominant hegemoni så måste de ha ett rum där de kan utmana alla de grundantaganden som ligger till grund för dominansen. I det trygga rummet kan de ifrågasätta och kritisera de sociala, kulturella, politiska och ekonomiska maktstrukturerna (Giroux 2005, s. 24ff).

Inom gränspedagogik går det att definiera folkbibliotek som en transformativ plats som agerar som ett politiskt och kulturellt gränsområde, det vill säga är det en plats där dominanta synsätt kan möta och utmanas av de marginaliserade synsätten. På folkbiblioteket kan både bibliotekarierna och besökarna tillsammans överskrida gränserna i samhället och på så sätt artikulera vad det innebär att inte vara en del av den dominanta gruppen (Eryaman 2010, s. 136). Bibliotekarierna får en lärarroll. En roll som Giroux beskriver som väsentlig för *gränspedagogikens* genomförande. Personer med lärarrollen kan genom gränspedagogiken också utvidga sin egen kunskap om olika maktförhållanden i samhället. Den kunskapen gör att de i sin tur kan leda eleverna till att ta sig över olika gränser. Personen med lärarrollen blir alltså en del av den pedagogiska processen även om hen aldrig kan vara huvudpersonen när hen inte utsätts för det förtryck som man ämnar motverka (Giroux 2005, s. 26ff).

3.3. Mothegemonin och transformativt lärande

Att kombinera Gramscis tankar om hur *mothegemoni* byggs med Girouxs pedagogiska utgångspunkter kring *gränser* och *transformation* är fullt möjligt. Båda teoretikerna bygger på en insikt om att det finns olika maktrelationer i samhället som skapar en ojämn fördelning av socialt kapital. I den här studien används Gramscis och Girouxs teorier tillsammans för att skapa en förståelse för hur kvinnorummen kan placeras in i en process om hur individers medvetenhet transformeras bidrar med tankar om hur man skapar *organiskt intellektuella* som kan föra det *ställningskrig* som krävs för att nå fram till de två teoretikernas gemensamma slutmål om att förändra samhället i grunden.

Kapitel 4. Metod

4.1. Insamlingsmetod

Jag har genomfört semistrukturerade intervjuer som är en metod som ofta används när det inte finns så stor kunskap inom ett område eller när man genom resultatet vill säga något om hur människor uppfattar ett fenomen (Esaiasson et al. 2017, s. 260ff). Metoden går även att koppla specifikt till feministisk forskning. Semistrukturerade och andra sorters kvalitativa intervjuer anses i feministiska sammanhang ha störst potential att genomföra forskning som också går i linje med feminismens ståndpunkter. Det bygger på att kvalitativa intervjuer ger möjlighet till att ta hänsyn till de åsikter och synsätt som de intervjuade har, innehåller en viss ömsesidighet och har en avsaknad av hierarki. Kvalitativa intervjuer kommer också med vissa nackdelar som att det kan uppstå en spänning och oenighet mellan forskarens uppfattning och tolkning och intervju-personens (Bryman 2018, s. 588ff).

Mina frågeställningar fokuserar på hur personer som anordnar aktiviteter specifikt för kvinnor på folkbibliotek tänker och resonerar, det vill säga är jag intresserad av hur de uppfattar ett visst fenomen, i detta fall begränsade rum, utifrån ett demokratiperspektiv samtidigt som mycket av den bakgrund som ligger till grund för dem är tydligt rotade i feministisk teoribildning. Med tanke på de två aspekterna är semistrukturerade intervjuer en metod som passar särskilt bra för insamlandet av empirin.

I arbetet med att genomföra de semistrukturerade intervjuerna så tog jag fram en intervjuguide. En intervjuguide delas ofta in i olika teman som hjälper till att strukturera intervjufrågorna och som kopplar till frågorna som undersöks. Det är viktigt att frågorna som ställs i intervjun tillåter öppna och fria svar så att intervjupersonen kan resonera kring och förklara sina tankar och deras svar (Bryman 2018, s. 562ff). Genom intervjuformen går det att knyta an till en vilja att förstå ett särskilt fenomen.

4.2. Urval

För att kunna genomföra studien behöver ett urval göras. I det här fallet baseras urvalet på vem som ska intervjuas för att få fram empirin som kan svara på studiens forskningsfrågor dessutom har urvalet påverkats av omfånget för uppsatsen och vilka som svarat på mina förfrågningar om intervju.

I den här uppsatsen används ett strategiskt urval, det innebär att vilka personer som är intressanta att intervjuas baseras på ett antal variabler som ska se till att det finns en variation i urvalet. Att man vill ha en variation inom sitt urval kopplar till att studien ska kunna säga något om ett större fenomen och inte enbart om de intervjuades aktiviteter (Trost 2010, s. 137 - 140). I den här studien försvåras möjligheten att få ett mycket brett urval av att det finns en begränsad mängd aktiviteter som riktar sig till kvinnor. De variabler som varit intressanta är huruvida personen är anställd vid biblioteket eller en samarbetspartner och om biblioteket tillhör ett inner- eller ytter-

område. Intervjudeltagare har hittats genom att i ett första steg göra sökningar för att hitta bibliotek som anordnat aktiviteter som riktar sig till kvinnor. Söktermer som använts är: bibliotek, evenemang, kvinnor/tjejer och olika ortnamn. Genom sökningen hittades åtta aktiviteter. Samtliga aktiviteter som hittats har genomförts i någon typ av samarbete antingen med andra delar av den offentliga sektorn eller med ideella föreningar. I vissa fall har aktiviteterna även riktat sig till ickebinära personer. Dessa aktiviteter bedöms ändå falla inom ramen för studien eftersom de fortfarande riktar sig specifikt till kvinnor och exkluderar den överordnade kategorin män.

För att få kontakt med ansvariga för aktiviteterna har de folkbibliotek som är aktuella mejlats, i vissa fall har även mailkontakten bidragit med resonemang kring skapandet av kvinnorum även om den inte ledde till en faktisk intervju.

4.3. Presentation av data

Intervjuerna utfördes både fysiskt och digitalt beroende på vad som passade intervjupersonerna utifrån deras förutsättningar. Som stöd för insamlingen av empirin spelades intervjuerna in och transkriberades, vilket gjorde att intervjupersonernas resonemang och tankar kunde återges i exakta ord på ett sätt som inte är möjligt om man endast tar anteckningar (Bryman 2018). Transkribering gjordes i ett första skede med hjälp av digitala verktyg och gick sedan igenom manuellt för att säkerställa att inget missats. I transkriptionerna har fyllnadsord som 'mm' och 'hmm' exkluderats medan falska starter, det vill säga när en person börjar en mening för att sedan ändra sig och börja om, finns med i transkriptionen. När förtydliganden eller anonymisering av organisationer och bibliotek krävs i de citat som återges markeras dessa med hakparenteser.

Som en del av analysen kommer även ett begränsat antal mailkonversationer att ingå då de ger uttryck för tankar och resonemang kring separatism. Aktiviteterna kommer beskrivas kortfattat i början av kapitel fem.

Den data som samlades in med hjälp av de semistrukturerade intervjuerna kommer att tematiseras och analyseras för att kunna användas för att besvara forskningsfrågorna och dra slutsatser.

4.4. Analysmetod

Analysmetoden för den här uppsatsen är en tematisk analys. Det innebär att den insamlade empirin kommer att analyseras genom att tolka materialet för att hitta mönster och teman som återkommer. Det finns många sätt som man kan ta sig an en tematisering av text (Bryman 2018). I den här studien görs tematiseringen utifrån en närläsning av intervjuernas transkription och genom att kategorisera respondenternas utsagor i olika teman.

När tematiseringen är gjord kommer dess resultat att analyseras med hjälp av det teoretiska ramverket, som i det här fallet består av begrepp från Gramsci och Giroux. Dessa begrepp är tankar om hur motstånd byggs genom Gramscis *mothegemoni*, *ställningskrig*, *manöverkrig* och *Organiskt intellektuella*, samt hur individen transformeras i sammanhanget utifrån hur Giroux beskriver *transformation* och *transformativt lärande*.

För att kunna använda sig av de teorier som beskrivs närmare i teorikapitlet behöver de anpassas till den maktrelationen som existerar inom könsmaktsordningen, det vill säga att män är överordnade kvinnor. Det betyder att min närläsning av materialet kommer utgå ifrån maktrelationen mellan män och kvinnor och hur den kan förstås utifrån materialet och de teoretiska verktygen.

Kapitel 5. Resultat

I det här kapitlet kommer resultat från det empiriska materialet att redovisas. Inledningsvis presenteras kortfattat intervjupersonerna och deras relation till aktiviteten som riktar sig specifikt till kvinnor. Resultatet från intervjuerna redovisas sedan tematiskt utifrån följande teman: *biblioteket som mötesplats, trygghet och gemenskap, rummet som ett verktyg för att lära sig, samt behov av rum utan män*. Kapitlet avslutas sedan med en sammanfattning av de olika temana.

5.1. Presentation av intervjupersoner och aktiviteter

Nedan presenteras de personer som intervjuats i egenskap av ansvariga för aktiviteter som riktar sig specifikt till kvinnor. För att hitta intervjupersonerna mejlades ett antal bibliotek som har eller har haft aktiviteter som riktar sig till kvinnor. I mejlet förklarades kortfattat studiens syfte och innehöll en förfrågan om att intervju den som är eller har varit ansvarig för aktiviteten som riktar sig till kvinnor. I de flesta fall skickades mejlet sedan vidare antingen direkt till den person eller samarbetspartner som är eller har varit ansvarig eller till hela arbetslaget.

I ett av fallen så svarade en bibliotekarie på mejlet med en förklaring om att separatism inte tilläts vid Stockholms stadsbibliotek och att den aktivitet som hölls i bibliotekets lokaler endast anordnades av en samarbetspartner. Eftersom mejlet uttrycker starka åsikter om separatism kommer det att inkluderas i resultatet.

Intervjuperson 1 (Blå) – Samarbetspartner till ett bibliotek med ungdomsprofil som är ansvarig för genomförandet av aktiviteten. Aktivitetens målgrupp är tjejer och ickebinära i åldern 10–15 med syftet att introducera deltagarna till rollspel samt skapa en sammanhållning och gemenskap.

Intervjuperson 2 (Grön) – Anställd på en kulturlokal som är kopplad till ett folkbibliotek. Målgruppen för aktiviteten är kvinnor med ett annat modersmål än svenska med syfte att skapa gemenskap, öva svenska och lära sig om det svenska samhället. Aktiviteten hålls i separata lokaler från huvudbiblioteket.

Intervjuperson 3 (Röd) – Anställd på ett folkbibliotek som är ansvarig för genomförandet av aktiviteten tillsammans med en samarbetspartner. Målgrupp för aktiviteten är kvinnor med ett annat modersmål än svenska med syfte att på ett kreativt sätt öva svenska, bygga gemenskap och fånga upp kvinnor som annars inte hade deltagit i aktiviteter på biblioteket.

Intervjuperson 4 (Gul) – Anställd på ett folkbibliotek som tidigare varit ansvarig för aktiviteten tillsammans med en samarbetspartner. Målgrupp för aktiviteten var kvinnor med ett annat modersmål än svenska.

5.2. Bibliotek som en öppen mötesplats

Det här temat beskriver hur intervjupersonerna reflekterade kring biblioteken som en plats för alla och hur deras aktivitet passar in i de tankarna. Intervjupersonerna såg på folkbiblioteken som

ett rum där alla fick delta på samma villkor och där de kunde få hjälp och stöd i sin vardag (Blå; Grön; Röd; Gul). Det fanns även en tanke att agera som en öppen mötesplats är en central del av folkbibliotekens uppdrag och att funktionen är särskilt viktig i vissa områden där människor lever i social och ekonomisk utsatthet (Röd; Gul). Röd menar att ”Vi [folkbiblioteken] är också en verksamhet som man kanske kan känna igen även om man kommer från en helt annan världsdel. [...] Och att man har väldigt högt förtroende för oss som plats och verksamhet”. Både Gul och Röd resonerar även kring hur de jobbar med bibliotekens prioriterade målgrupper. De båda ser att deras bibliotek har ett tydligt fokus på barn och unga samt personer med ett annat modersmål än svenska, men att de är sämre på att arbeta med funktionsnedsatta personer (Gul; Röd). En av respondenterna är även noga med att berätta att de kvinnor som deltar på språkcaféet vid hens bibliotek tillhör en prioriterad målgrupp och att det därför inte ska ses som konstigt att de anordnar aktiviteten (Röd). Gul lägger stor vikt vid medskapande i relation till de prioriterade målgrupperna och demokrati och säger:

”[...] att samverka med andra som jobbar med barn och unga. [...] Ibland göra sakerna tillsammans med dem och ibland bara ha koll på vad de gör så att vi inte gör samma sak, till exempel på ett lov, att inte vi lägger en aktivitet som liknar någon annans samma dag, utan att vi kompletterar varandra, utan att vi ser vår verksamhet som en del av något större, av samhället på något sätt. Jag tänker att det är ganska viktigt” (Gul).

Trots att rollen som mötesplats ses som väsentlig för folkbibliotekens verksamhet av Röd och Gul så ser de inga motsättningar mellan det uppdraget och att anordna aktiviteter som exkluderar delar av de personer man vill nå. I stället hänvisade de till att språkcaféer som är öppna för alla också anordnas som en del av bibliotekens verksamhet (Röd; Gul). Röd säger att ”[...] vi erbjuder mycket annat för alla målgrupper och även andra separatistiska forum” (Röd). Även de två andra respondenterna var tydliga i sina intervjuer med att deras aktiviteter som riktade sig till kvinnor endast är en liten del av den verksamhet som bedrivs och att i stort sett alla andra aktiviteter är öppna för alla (Blå; Grön). Grön gör dessutom skillnad på aktiviteter som bedrivs vid huvudbiblioteket och de som bedrivs i den lokal hen jobbar i som är en filial. Hen resonerar på följande sätt:

”Det är så här att det stora biblioteket [huvudbiblioteket] är det biblioteket för alla. Men här vi är en del enhet av biblioteket som vi jobbar mer med aktiviteter. Våra lokaler är för aktiviteter. Vi har till exempel mötesplats för kvinnor, men vi har också träna svenska, vi har svenska för alla, bara den här aktiviteten som händer på måndag så är till kvinnor. [...] Så biblioteket är fortfarande för alla” (Grön).

Alla intervjupersonerna är på olika sätt överens om att deras aktivitet inte underminerar den öppna aspekten av folkbiblioteken och att en eller ett flertal program som är för kvinnor inte innebär att hela biblioteket blir stängt för män. Trots det så lyfter hälften av respondenterna att det funnits invändningar mot att inte inkludera män (Blå; Gul). Gul berättar att medan hen inte uppfattat några klagomål från andra biblioteksbesökare så blev det en lång diskussion bland de anställda på biblioteket när aktiviteten skulle startas om huruvida den var passande och faktiskt gick att förena med deras verksamhet. Hen säger att: ”[J]ag har för mig att det blev en liten diskussion om det, att någon kanske i arbetsgruppen inte tyckte att det kändes bra, att inte alla var välkomna [...] Vi hade också ett annat språkcafé som var igång. Så om du var man, det fanns också alternativ. [...] det var ganska lätt att argumentera för.” (Gul). De klagomål som Blå beskriver kommer dock enligt hen själv från biblioteksanvändare. Hen säger att ”[D]et väl hintats

från bibliotekets sida att det kanske har funnits de som har stört sig, [...]. Men det är inga idioter som jag har behövt ha med att göra. Och idioter är vad de är. Man ska kunna sätta ihop en sådan här grupp [för tjejer och ickebinära], och det ska inte behöva skrikas om: "När ska det göras en grupp för bara killar?" För det är absolut inte ett behov, känner jag" (Blå).

5.2.1. Aktiviteter med stängda rum på en öppen plats

En annan syn än den som ges av intervjupersonerna kring om det finns en motsättning mellan den öppna mötesplatsen och kvinnorum gavs av en bibliotekarie vid ett bibliotek inom Stockholms stad som anordnar kvinnofika. I mejlet skriver hon " Dock måste jag förklara lite mer [om kvinnofikat]: Vi inom SSB [Stockholms stadsbibliotek] får inte ha separatistiska verksamheter. Alla aktiviteter som vi har måste vara tillåtna för alla" (Zetterberg 2025). Däremot verkar det vara en tolkning av riktlinjerna hos Stockholms stadsbibliotek som inte delas av alla. Stadsbibliotekarien vid Stockholms stadsbibliotek svarar nämligen på frågan om alla aktiviteter måste vara öppna för alla att det hade varit ett hinder för mycket verksamhet inom Stockholms stadsbibliotek (Forsman 2025). Röd är inne på samma spår som stadsbibliotekarien, alltså att det förekommer många olika typer av separatistisk verksamhet vid bibliotek. Hen resonerar även kring hur man ska värdera separatistiska aktiviteter:

"Jag tänker att den i sig inte är dålig för att den är separatistisk. Jag tänker att den kan vara dålig om. Om det är personer som typ leder den som inte är bra [...] Inte att de är dåliga som personer, utan mer att de kanske har en agenda eller ett icke-demokratiskt förhållningssätt. Då kan det bli dåligt. Men att den är separatistisk i sig, det är liksom inte [odemokratiskt]. Vi kan ju också vara separatistisk för barn, för unga, för seniorer" (Röd).

Det blir alltså tydligt att separatismens vara eller icke-vara på folkbiblioteken går att resonera olika kring både mellan olika anställda och mellan anställda och chefer. Eventuellt handlar det om en rädsla att göra fel, eller en värdering av separatism som aktivitet. I citatet ovan värderar Röd separatismen genom att säga att separatismen i sig inte är odemokratisk, medan Zetterberg troligtvis värderar separatism som koncept negativt när hon känner ett behov av att förklara hur hon uppfattar SSB:s riktlinjer.

5.3. Behov av rum utan män

Det här temat handlar om hur respondenterna beskriver deltagarnas behov av rum utan män, eftersom premissen för aktiviteterna är att män inte ska delta så blir även kvinnornas och de ansvarigas uppfattning av relationen mellan män och kvinnor central. Deras syn på behoven och syftet med att ha en aktivitet som riktar sig till kvinnor skiljer sig åt. Grön ger uttryck för ett traditionellt synsätt på relationen mellan könen. Hen beskriver att hen tycker att män och kvinnor har olika roller i en relation och att det var något som hen upplevde att kommunen ville ifrågasätta när hen först kom till Sverige. Hen berättar: "[N]är jag [fick] kontakt med kommunen första gången. De ska berätta om kvinnor, de säger lyssna inte på din man" (Grön).

Resonemang om att de kvinnor som kommer till aktiviteten inte kommer delta på aktiviteter som är öppna för män lyfts också av Röd och Gul. När aktiviteten för kvinnor skulle startas på

Guls bibliotek fanns som nämnts tidigare några medarbetare som var skeptiska till hur kvinnor som målgrupp skulle gå ihop med bibliotekets uppdrag. När hen argumenterade för behovet av aktiviteten så lyfte hen just tanken om att de kvinnorna inte skulle komma på något annat, dessutom menar hen att samarbetspartnern redan hade etablerat just språkcafé för kvinnor (Gul). Röd lyfter samma typ av resonemang och säger att: ”Vi når en bred målgrupp, men vi kanske skulle kunna nå andra om det var separatistiskt [...] Det är vissa som bara kommer på språkcaféet [för kvinnor] och inte kommer på några av våra andra aktiviteter” (Röd). Hen gör en koppling mellan behovet och varför det är viktigt att kunna nå de kvinnor som endast kommer på den separatistiska aktiviteten till att samhället är ojämnt (Röd). Hen beskriver samhället på följande sätt:

”[Som] kvinna så tänker jag att man har det liksom, man har mer utmaningar i ett svenskt samhälle även om man liksom inte kommer [från ett annat land]. [...] vi halkar väl efter i jämställdhetsindex och massa grejer liksom så att det är inte en självklarhet att vi har alla de rättigheterna som vi har kämpat för” (Röd).

Att reflektera kring den ojämnta relationen mellan män och kvinnor är något som Blå också gör. Hen beskriver hur rollspelet som är fokuset för aktiviteten är uppbyggt för att utmana de typiska könsrollerna i samhället. Det är också viktigt för hen att de kvinnliga karaktärerna kan agera förebilder för deltagarna (Blå). Hen beskriver kampanjen:

”Det är därför jag kallar just den här gruppen för *Drottningdömet*, för att det är en fantasy-story, men jag försöker fråga de typiska könsrollerna, kanske att det alltid är en stor och mäktig kung som styr allting. Tvärtom, det är väldigt stora, profilerade drottningar som styr över större delen av den här kontinenten, och det är en strid de två emellan, och karaktärerna måste välja sida” (Blå).

Att många av de kvinnor som deltar på aktiviteterna endast kommer om det är ett kvinnorum tillsammans med tankar om att kvinnor kan ha det svårare i samhället tyder på att man tänker sig att det finns ett behov som kvinnorummen fyller. Att det fanns ett behov hos målgruppen nämns av Röd som menar att det var kvinnorna själva som kom med önskemål om ett språkcafé för enbart kvinnor (Röd). Blå nämner också behov men gör det i relation till de klagomål som kommit in om att det inte finns några grupper för endast killar. Hen menar att en grupp endast för killar: ”är absolut inte ett behov, känner jag” (Blå). Att män deltar i gruppen menar hen snarare leder till en helt annan dynamik. Hen nämner att när killar är med så vill de ofta ta över själva spelet, avbryta den som talar eller rätta spelledaren. I gruppen för tjejer och ickebinära genomsyras stämningen av en respektfull ton och aktivt lyssnande på alla deltagare när de pratar. Just att männen avbryter när de får delta i ett rum tar även Grön upp för att förklara varför det finns ett behov av ett rum där män exkluderas (Blå; Grön).

5.4. Trygghet och gemenskap

Trygghet och gemenskap återkommer hos alla intervjupersoner på olika sätt. Tryggheten kopplas till hur kvinnors handlingsutrymme begränsas när män deltar och att kvinnorummens trygghet möjliggör för en gemenskap som annars hade varit omöjlig (Blå; Grön; Röd; Gul). För Grön är trygghet kopplat till kvinnornas möjlighet att prata fritt. Hen beskriver att många kvinnor som kommer till språkträningen känner sig blyga när de ska berätta något inför män och att männen

tar över rummet genom att berätta hur de förstår vissa situationer. Grön berättar att ” [K]vinnorna kan inte säga någonting. Han [mannen] känner så här att han är huvudperson på platsen” (Grön).

Att män tar över rummet och därmed skapar en otrygg atmosfär lyfts även av en annan respondent. Hen jämför sin aktivitet som riktar sig till kvinnor med de grupper hen ordnat som är blandade. Generellt menar hen att de blandade grupperna är stökigare och att de män som deltar oftare inte lyssnar på andra deltagare och avbryter spelledaren som håller i aktiviteten (Blå). Hen beskriver:

”För jag hade någonstans i mig själv också upplevt att vissa spelmöten kanske hade blivit lite stökiga just för att det var lite för blandat. Jag kanske hade sett några tjejer som inte riktigt vågade rollspela för att killarna tog för mycket plats” (Blå).

Att tjejer enligt Blå inte skulle våga rollspela fullt ut på grund av att killar var närvarande ledde till att hen började fundera över hur det skulle vara möjligt att bygga en tryggare miljö. Tankarna formades sedan till en idé om att anordna en aktivitet utan män, något som hen gjort tidigare vid enstaka tillfällen som internationella kvinnodagen. I samband med att dessa tankar fanns hos respondenten själv säger hen att föräldrar till unga tjejer hörde av sig och undrade om det fanns en regelbunden rollspelsgrupp utan killar. Blå berättar att föräldrarna menade att ” det hade varit en bra ingång för just deras dotter då [de] i det fallet som skulle känna sig lite tryggare, kunna komma in lite bättre i gruppen om det inte var majoritet killar” (Blå). Att de blandade grupperna i många fall var en majoritet killar var även något som Blå hade reflekterat över. Hen menade att även när det togs hänsyn till gruppsammansättningen för att det inte skulle bli en homogen grupp så var det ofta framför allt killar som visade ett intresse. Blå är inte anställd vid det biblioteket där aktiviteten genomförs utan beskriver sig själv som ”frilansande spelledare”. Hen har dock haft ett gott samarbete vid flera tillfällen med biblioteket och därför hörde den bibliotekarie som är ansvarig för ungdomsverksamhet av sig till Blå med samma tankar som hen och vissa föräldrar haft, det vill säga att det borde anordnas en rollspelsgrupp på biblioteket för tjejer (Blå). För Blå blir en del av syftet med aktiviteten att ” [...] sen kanske gå vidare till att rollspela på egen hand och i blandade grupper, men att de i alla fall får den här vägen in i rollspelshobbyn där de kan känna sig trygga och hörda och sedda” (Blå).

5.4.1. Trygga rum på bibliotek

Att skapa aktiviteter enbart för kvinnor utifrån ett resonemang om att trygga rum behövs syns i flera av intervjuerna, där framkommer även att det ofta är en samarbetspartner som tagit initiativ till aktiviteten (Grön; Röd; Gul). I Gröns fall beskriver hen hur bibliotekschefen sagt att de ska genomföra ett projekt som riktar sig till personer med annat modersmål än svenska vid den filial där Grön arbetar. Hen kallar filialen för en aktivitetslokal och inte som ett bibliotek därmed går det att tolka det som att Grön är någonstans mellan en samarbetspartner och en del av biblioteket. Hen säger att det var hen som sa till bibliotekschefen att de behövde ha en aktivitet enbart var för kvinnor (Grön). För Gul och Röd var det den samarbetspartner som deras respektive aktiviteter anordnades tillsammans med som väckte idén om språkcafé för kvinnor. Gul beskriver att samarbetspartnern kontaktade hen via biblioteket om att anordna språkcafé ihop och att hen tänkte

att det gick att kombinera med ett medie- och informationskompetens (MIK) projekt som biblioteket fått pengar för av kommunen. Förutom trygghet i relation till det syfte och behov som intervjupersonerna anser finns så nämner de även själva rummet. De beskriver att rummet är tryggare när det endast är kvinnor där och rummet har låga förväntningar och en avsaknad av krav och måsten (Röd; Grön). Grön säger:

” [...] det här [lokalen] blir tryggt och när de [kvinnorna] kommer här så känner de sig på riktigt hemma. De känner inte att jag säger att de inte får göra på något sätt. De vet att de för göra själva och vet allt. Många kvinnor som kommit här några år känner platsen, de känner sig själv[a]” (Grön).

Och Röd beskriver rummet i relation till en känsla av trygghet:

” Jag tänker att det blir ett tryggt forum. Även om det absolut inte är så att alla känner varandra där heller. Men jag upplever det som att det känns tryggare. Att rummet blir mer öppet för alla. Och att vi är ju två kvinnor som håller i det också, så det gör ju att de kanske. Jag upplever ändå att de vågar ta mer plats, vågar kanske prata mer och att det är väldigt låga, inte låga förväntningar, men låga krav. Det är inte som i skolan, du ska prestera, utan det här är mer så här, vi ska göra det här tillsammans, vi ska utvecklas. Och det tänker jag är jätteviktigt för dem att känna att de kan ta plats i liksom.” (Röd)

Tanken som Röd ger uttryck för i citatet ovan, att aktiviteten är något som deltagarna och de ansvariga gör tillsammans, rör sig mot tankar om att en gemenskap skapas. Gemenskapen och den relation som byggs upp mellan deltagarna är central för flera av de intervjuade.

5.4.2. Gemenskap

Den gemenskap som skapas inom kvinnorummen ses som centralt av respondenterna och de menar att det är just den som leder till att de kan använda de färdigheter och det självförtroende de får ut av aktiviteten i andra rum (Blå; Grön; Röd; Gul). Flera av aktiviteterna har gemenskap som ett mål, vilket respondenterna uttryckligen berättar. Grön menar att syftet med hens aktivitet är att kvinnorna ska prata med varandra och tillsammans skapa en plats där de känner sig hemma. Hen säger: ” Sen, jag och [bibliotekschefen] har ett mål, att de blir en [Sic!] gäng, att de blir kompisar” (Grön).

Blå lyfter också gemenskapen och relationsbyggandet som både en del av varför föräldrar vill ha en grupp för tjejer åt deras döttrar och en sak som gör aktiviteten meningsfull (Blå). Relationsbyggande lyfts även av de två andra respondenterna som båda diskuterar hur de och deltagarna blir kompisar med varandra och får möjlighet att samtala på ett sätt som de annars ej haft möjlighet att göra (Gul; Grön). Att aktiviteten genom gemenskapen blir rolig lyfter Gul ett flertal gånger. Hen säger att: ”För det första är det väldigt roligt. Det är världens roligaste grej. Att få tillfälle att prata med, eller få nya kompisar helt enkelt” (Gul). Att det ibland kan bli bråkigt inom gemenskapen är också något som hen kommer in på i intervjun. Hen menar att det kan vara positivt att få diskutera saker som deltagarna har olika syn om, men att det också finns en tendens att deltagarna använder rummet för att skvallra om personer i lokalsamhället. Dessutom lyfter Gul att det under en tid fanns en tanke om att deltagarna skulle turas om att vara värdar för språkcaféet där de skulle fixa bland annat fika och få ersättning för det. Hen säger att när pengar introducerades så förändrades gruppdynamiken till det sämre (Gul).

Gemenskapen som aktiviteten bygger ser hälften av respondenterna som central och som nödvändigt för att de kvinnor som deltar ska kunna använda det de lär sig i samband med aktiviteten i andra rum. Blå menar att de tjejer som deltar i hens aktivitet får ett större självförtroende och därmed kommer kunna delta i blandade grupper i framtiden (Blå; Grön).

5.5. Rummet som ett verktyg för att lära sig

I ett flertal av aktiviteterna finns ett uttalat syfte om att de ska bidra till ett lärande som ska gynna kvinnorna på olika sätt. I de aktiviteter som anordnas vid tre av respondenternas bibliotek så ska kvinnorna som deltar få kunskaper om det svenska språket, det svenska samhället och deras lokalsamhälle (Grön; Gul; Röd). Kvinnorna som deltar i aktiviteterna som har som syfte att öva på svenska lär sig också många andra saker enligt de ansvariga. Grön berättar att hen är den som förbereder varje tillfälle men att ibland blir det bara att kvinnorna sitter och pratar fritt med varandra. De går tillsammans igenom vad som är aktuellt i lokalsamhället och i Sverige, till exempel pratar de om kommun-, region- och riksdagsvalen och bjuder in lokalföreningar. Det är mycket viktigt för Grön att förklara att även om de bjuder in lokala föreningar och organisationer så är syftet inte att de ska vara de enda som pratar och berättar för deltagarna. Hen berättar: ” Vi vill att kvinnorna berättar själva. Då tänkte vi att vi delar [tiden]. Kvinnorna kommer, de fikar klockan 13. De fikar till tjugo över 13 [sen börjar gästen]” (Grön).

Möjligheten till att vara flexibel på aktiviteten lyfter inte enbart Grön utan även Röd och Gul. De menar precis som Grön att ibland vill kvinnorna som deltar bara komma och prata om något de tänkt på utan att det ska vara ett sorts klassrum. Att komma ifrån ett skolbänkstänk är något som Gul lyfter när hen resonerar kring saker som varit mindre bra med aktiviteten (Grön; Röd; Gul).

”Vi hade också volontärer med till språkcaféet. Eller vi försökte det, men det var lite tungt. Ibland kunde vi inte vara en från biblioteket, utan vi behövde ibland fylla på med någon [annan]. Och då hade de ibland lite annan uppfattning om vad ett språkcafé var. [...] Men för mig handlar det mer om att det är en diskussion. Alla ska vara där på samma villkor. Ingen ska vara lärare liksom.” (Gul).

Samtidigt beskriver Gul hur samarbetet med språkcaféet var en del av ett MIK-projekt från kommunen vilket gjorde att biblioteket och samarbetspartnern drog åt lite olika håll. Från biblioteksidan menar hen att det fanns ett fokus på läsning genom att läsa och prata om nyheter, medan samarbetspartnern ville jobba på ett mer kreativt och fritt sätt. För Gul var dessa skillnader positiva eftersom de innebar att biblioteket kunde bidra med sin kompetens och samarbetspartner med sin (Gul). Hen beskriver att:

” Till exempel från bibliotekets håll har man ganska bra koll på olika saker. Nu tar jag bara ett exempel. Hur anmäler man sig till kulturskola? Hur funkar det med fritidskortet? Kollo, när ska man göra det? Hur skickar man in [ansökan om] sommarjobb eller betalningsanmärkningar? Alltså, prata om ganska mycket såna här ganska vanliga saker som känns vanliga om man är uppvuxen i Sverige och i en svensk kontext och som kanske är som kanske man inte vet vem man ska fråga om annars” (Gul).

Likt Gul så är Röd inne på att språkcaféet fyller en funktion av att kunna ta upp och diskutera saker som missas eller inte hinns med av skolan eller som ses som självklara i det svenska samhället.

Hen nämner både sociala koder, traditioner, och att jobba med *8-sidor* och annan nyhetsbevakning men att den lärande aspekten inte får ta över från deltagarnas önskemål om att ha en plats för bara kvinnor där de kan prata svenska med varandra (Gul; Röd). Det finns alltså både en tanke om lärande kopplat till att kunna ta del av samhället och demokratin och en tanke om frihet. Gemensamt för båda delar är ett fokus på att kvinnorna ska kunna leva och agera självständigt i det svenska samhället (Gul; Grön: Röd).

5.5.1. Lärande som en väg till demokrati och deltagande

Att lärandet kopplas till tankar om demokrati och deltagande finns även hos Blå när hen beskriver hur den aktivitet som hen ansvarar för kan bidra till deltagarnas utveckling som individer. Hens aktivitet har ett helt annat fokus än de övriga respondenternas aktiviteter. Det finns inget syfte kopplat till integrationsarbete. I stället menar hen att formen på aktiviteten, det vill säga rollspelsformatet, är ett sätt att öva på att göra sin egen röst hörd och på olika typer av etiska och politiska dilemman. Alla de egenskaperna menar Blå gör att rollspelet bidrar med att deltagarna får en övning i demokrati. Hen säger: ”att [genom rollspelet] kunna få en röst när man kanske inte har en röst annars, att kunna prova handlingar som man själv inte skulle våga, eller i alla fall inte tror att man skulle våga ute i den verkliga världen, och kunna känna tryggheten i att kunna prova sig fram i en värld som inte är ens egen för att kanske bättre förstå den egna världen” (Blå). Vidare menar hen också att tryggheten som rollspelet ger att utforska olika tankar och olika sätt att agera gör att ”då blir man nog mer benägen att fortsätta använda den rösten utanför spelmöten” (Blå).

5.6. Sammanfattning

Det finns fem huvudsakliga teman som kunde utläsas från empirin; *biblioteket som en öppen mötesplats, trygghet och gemenskap, rummet som ett verktyg för att lära sig, samt behov av rum utan män.*

Respondenternas syn på biblioteket som en öppen mötesplats är för det mesta gemensam. De menar att biblioteken fyller en viktig roll i samhället och att det är en plats där alla är välkomna är en bidragande faktor till det. I relation till deras aktiviteter som riktar sig till kvinnor framkommer att det finns en viss spänning mellan tanken om folkbiblioteken som en öppen plats eller ett tredje rum och skapandet av kvinnorum. Respondenterna är själva väldigt noga med att de ser deras aktiviteter som riktar sig till kvinnor som komplement till de aktiviteter som är öppna för alla, det vill säga att det inte finns ett motsatsförhållande mellan dem. Kollegor och en del av de som svarade på mejl om aktiviteter uttrycker dock att det inte är möjligt eller förenligt med bibliotekens demokratiska uppdrag att ägna sig åt kvinno separatism eftersom alla aktiviteter bör vara öppna för alla.

Kvinnorummen menar respondenterna skapar trygghet och gemenskap mellan kvinnorna som deltar. Tryggheten kommer utifrån att män som kollektiv exkluderas från rummet och det är också den tryggheten som gör att det går att bygga en gemenskap enligt respondenterna. Att rummet är fritt från män gör att deltagarna inte behöver vara blyga eller oroa sig för att bli avbrutna, i stället kan de tala och agera fritt.

Genom att ha möjligheten att agera fritt inom kvinnorummet så skapas även verktygen som krävs för att deltagarna ska kunna lära sig något av aktiviteten. Respondenterna menar att de kvinnor som deltar på aktiviteten i många fall inte deltar på någon annan verksamhet vid biblioteken. I de fall där aktiviteterna är språkcaféer för kvinnor betyder det att kvinnorna ofta inte har något annat sammanhang att öva svenska på. Aktiviteterna blir också rum för att lära sig om demokrati och för att öva på att använda sin röst och ta plats som kvinna. Det finns alltså ett pedagogiskt fokus i alla aktiviteter enligt respondenterna.

Slutligen framkommer behov av rum utan män som ett tema. Respondenterna reflekterar över varför deras aktiviteter behöver vara kvinnorum och att det kopplas till mäns makt över kvinnor och det icke jämställda samhället. Behovet existerar för att kvinnorna inte vill eller kan delta i blandade rum och därmed går miste om viktiga kunskaper och gemenskap om det inte finns ett rum bara för dem.

Kapitel 6. Analys

I det här kapitlet kommer resultatet att analyseras utifrån det teoretiska ramverk som presenterats i kapitel 3. Analysen är uppdelad i två övergripande teman där empirin kan speglas i de teoretiska ramverk som används i uppsatsen. Det första temat är *mothegemoni* och utgår ifrån Gramscis teoretiska begrepp. Det andra temat är *transformativt lärande* som utgår ifrån Girouxs begrepp. Avslutningsvis kombineras och sammanfattas dessa två ingångar i en samlad förståelse.

6.1. Mothegemoni

Att bygga en mothegemoni som kan utmana de maktstrukturer som upprätthåller samhället är ett av sätten som Gramsci menar att den marginaliserade gruppen bygger medvetenhet som en del av ett *ställningskrig* och får verktygen för att i grunden förändra samhället (Gramsci 1988).

Ställningskrigets fokus på att utmana olika dimensioner hos den härskande klassen går till viss del att hitta i empirin, framför allt i relation till hur respondenterna ser på sina aktiviteter och vilket syfte de fyller. Grön, Gul och Röds aktiviteter är tätt sammankopplade med integrationsarbete och därmed blir det nödvändigt att försöka separera de delar av syftet som kopplar till det arbetet. Allra tydligast koppling till en medvetenhet om makthierarkin mellan kvinnor och män finns i de resonemang som respondenterna har kring behovet av deras kvinnorum. Kvinnors underordnade ställning gör att de inte känner sig fria att diskutera i ett blandat rum, vilket baseras på en rädsla att männen ska ta över rummet och göra sig till huvudpersonen i alla diskussioner (Blå; Grön; Gul; Röd). Kvinnorummet har av feministiska teoretiker setts som ett motstånd i sig, att dess skapande är en mothegegonisk handling i en värld där män naturligt skapar rum utan kvinnor (Gemzöe 2014). Inom ramen för ett *ställningskrig* ställs dock krav att vad som görs i kvinnorummet avgör om det faktiskt är en del av att utmana samhällets manliga hegemoni. För att kvinnorummets blotta existens ska kunna ses som en del av ett *ställningskrig* behöver olika rum politiseras. Det går att tolka den feministiska geografins tankar om att allmänna platser begränsar kvinnor, som att dessa platser därmed tillhör männen, då är det möjligt att uppfatta skapandet av ett kvinnorum inom en allmän plats som en politisk handling (Peterson 2024). Kvinnorummet på biblioteket utmanar därmed tanken om att allmänna utrymmen är manliga. Respondenterna ger inte själva uttryck för att de skulle se på biblioteken som en manlig plats, därmed blir det inte tydligt om de ser skapandet av kvinnorummet som någon form av motstånd i sig (Blå; Grön; Gul; Röd). Minst en respondent diskuterar samhället som att det inte är jämställt och har därmed en förståelse för att det finns skillnad i hur mycket makt män och kvinnor har. Den respondenten är också den enda som använder sig av begreppet separatistisk, vilket tyder på att hen också ser kvinnorummet som politiserat i och med att separatism är en i grunden politisk strategi med nära koppling till att bygga motstånd (Röd; Anderson 1994).

Endast en aktivitet ger uttryck för att det inom rummet pågår någon form av kritik gentemot männens makt. Respondenten för aktiviteten beskriver hur hen som en del av upplägget skapar starka kvinnliga karaktärer som ska utmana samhällets typiska könsroller. Dock är det inte tydligt om det är något som deltagarna tar till sig eller reflekterar över (Blå). En annan respondent ger

själv uttryck för att inte vilja utmana könsrollerna när hen kritiserar kommunen för att vilja lära kvinnor att inte lyssna på sina män (Grön). För den respondenten blir hennes tolkning av kommunen ett tydligt ställningstagande baserat på värderingar som de vill sprida till nyanlända. Det går alltså att utifrån Gröns utsagor att argumentera för att kommunen för ett ställningskrig.

Organiskt intellektuella är de personer som har gått igenom en process där samhällets förtryckande strukturer medvetandegörs, i det här fallet könsmaktsordningen. (Gramsci 1988) Alla respondenter ger uttryck för att de själva är medvetna om att samhället behandlar män och kvinnor olika, men det varierar om de själva ser kvinnorummet som en plats för att skapa medvetenhet hos deltagarna (Röd; Grön; Gul; Blå). Den intervjuperson som framför allt närmar sig en sorts tanke om att skapa medvetenhet om hur samhället behandlar män och kvinnor olika är Blå. Hen nämner vid ett flertal tillfällen att aktiviteten gör försök till att utmana de typiska könsrollerna och skapa goda förebilder för tjejerna som deltar (Blå). De andra respondenterna lyfter hur de ger deltagarna information om det svenska samhället på olika sätt, en del av det skulle kunna vara att diskutera kvinnors utsatta position men det sägs inte explicit och går därför inte att med säkerhet säga att aktiviteterna faktiskt tar upp det (Röd; Grön; Gul).

Aktiviteternas syfte beskrivs återkommande som relationsbyggande på olika sätt. De bygger främst relationer mellan kvinnorna, men även mellan kvinnorna och deras lokal samhälle. Att samla massorna, i det här fallet kvinnor, för att skapa ett utrymme där det går att kritisera könsmaktsordningen är en del av det arbete som *organiskt intellektuella* ska ägna sig åt. Det blir därmed relevant att resonera kring huruvida respondenterna själva är *organiskt intellektuella* för kvinnokampen. Hälften av respondenterna diskuterar i sina intervjuer att kvinnor har en underordnad ställning och ger uttryck för medvetenhet kring könsmaktsordningen (Blå; Röd). De andra två respondenterna resonerar utifrån behov, och ser precis som Blå och Röd, att det finns ett särskilt behov av rum för kvinnor men de kopplar det inte uttryckligen i intervjun till ojämställdhet eller könsroller (Gul; Grön).

Det är gemensamt för alla aktiviteter med en generell medveten om samhället. Tre av aktiviteterna har ett fokus på hur en person kan integreras i det svenska samhället och en aktivitet diskuterar samhället utifrån att män är de som oftast tillskrivs makt (Blå; Grön; Gul; Röd). Det både finns och inte finns en emancipatorisk kärna i aktiviteterna. Till viss del bidrar tre av aktiviteterna till att bryta upp det utanförskap som personer som nyligen kommit till Sverige ofta är en del av. Fokuset för aktiviteterna ligger på hur identiteterna utrikesfödd och kvinna samverkar och utsätts för hinder i det svenska samhället. Det går att tolkas som att de ägnar sig åt ett arbete för att bryta ned rasistiska, men inte nödvändigtvis sexistiska, strukturer i samhället (Grön; Gul; Röd). Samtidigt finns det en gemensam medvetenhet hos respondenterna om behovet av kvinnorum för att det ska vara möjligt för kvinnorna att känna frihet och solidaritet (Blå; Grön; Gul; Röd). Trots detta så är det enbart en respondent som aktivt utmanar män som kollektivs dominans som en del av aktiviteten. Det läggs en tydlig grund för kvinnorna att kunna skaffa sig kunskapen de behöver för att gå ut i världen och föra vidare vad lära sig om könsmaktsordningen (Blå).

Slutligen går det att säga att det finns tendenser av både *ställningskrig* och skapandet av *organiskt intellektuella* i de aktiviteter som respondenterna är ansvariga för. Allra tydligast är tanken att själva kvinnorummet är ett politiserat rum eftersom man stänger av delar av den allmänna och manliga platsen. Däremot är innehållet inte nödvändigtvis något som bygger ett mot-

stånd och medvetenhet kring kvinnoförtrycket, men den bygger på formen som är mothege-monisk. Syntesen blir att det beror på tillfälle huruvida aktiviteten är mothege-monisk, men potentialen finns.

6.2. Transformativt lärande

De kriterier Giroux diskuterar i relation till den transformation som krävs för att ta sig över de samhälleligt konstruerade gränserna är en medvetenhet om att det existerar olika maktpositioner, ett tryggt rum där personer som tillhör det konstruerade *other* kan mötas för att utöka sitt sociala kapital (Giroux 2005). I relation till de aktiviteter som undersökts går det att se en medvetenhet om olika maktpositioner från flera respondenter. Röd och Blå lyfter att det existerar en ojämställdhet i dagens samhälle som drabbar kvinnor. Den är också en del av deras resonemang kring varför det behövs kvinnorum och aktiviteter som exkluderar män. Det finns ett behov av att kvinnor ska kunna samlas utan en rädsla för att männen tar över rummet (Blå; Röd). Hos Gul och Grön är det inte lika tydligt att det finns en medvetenhet om att könsmaktsordningen existerar, däremot går det att tolka de tankar som berör ett behov av rummet, som att det finns en tanke om att kvinnorum bidrar till deltagarnas möjlighet att delta i samhället. Alla respondenter ger uttryck för att kvinnorna behöver sitt eget rum för att utveckla ett självförtroende där de kan bidra till samhället i stort och att förekomsten av män är begränsande. De målar alltså upp en bild av en konflikt mellan kvinnors och mäns utrymme där männen får en maktposition och kvinnor blir *other* (Blå; Grön; Gul; Röd). Även om det går att tolka in tankar om att det finns en maktrelation även i Gul och Gröns resonemang kring deras aktiviteter så kopplas inte kvinnor som *other* till att de möter motstånd och har mindre socialt kapital än män. Snarare kopplas tankar om socialt kapital ihop med kvinnornas position som utlandsfödda (Grön; Gul; Röd).

I den gränspedagogik som ska leda till transformativt lärande har läraren en viktig roll, i det här fallet blir de som är ansvariga för aktiviteten den som tar lärarrollen, detta trots att både Gul och Grön ger uttryck för att de inte vill att aktiviteten ska kännas som ett klassrum (Giroux; Grön; Gul). Ett flertal av respondenterna lyfter att de genom att ansvara för aktiviteterna blir en del av den gemenskap som byggs hos deltagarna (Röd; Grön; Gul). Blå pratar mer distanserat om den gemenskap som deltagarna får men samtidigt har hen rollen som spelledare, det vill säga är den som leder hela spelet och agerar som alla karaktärer som inte är deltagarnas egna. Hen blir en del av aktiviteten och går inte att separera från den (Blå). Läraren ska också enligt Giroux som en del av verksamheten få nya lärdomar om de förtryck som man själv ej är en del av för att kunna utvärdera den partiskhet man själv har gentemot sin egen maktposition (Giroux 2005). I svaren finns inga tydliga reflektioner kring hur ens egna position i samhället kan förändras och utvärderas utifrån deltagande på aktiviteterna. Röd och Grön positionerar sig i intervjuerna som en del av samma *other* som deltagarna. Gul ger uttryck för att den gemenskapen som hen blir en del av genom aktiviteten också bidrar till att hen får prata med personer som hen aldrig hade träffat annars (Röd; Grön; Gul). Det går att tolka Guls tankar som att hen genom det får kunskap om situationen hos de personer som hen inte hade pratat med annars och därmed blir en del av att reflektera över sin egen position (Gul).

Att kvinnorna i flera av aktiviteterna sägs inte komma på annan verksamhet i biblioteken och inte går på SFI tyder på att det trygga rummet inte leder till att de rör sig över de gränser som hindrar dem från att delta i samhället, även om de får de kunskaper som krävs för att exempelvis delta i val och därmed ökar sitt deltagande i samhällets demokratiska processer så leder det inte till en permanent överskridning av gränsen (Grön; Gul; Röd). Snarare skulle det gå att tolka aktiviteterna som att de enbart är försteget av det gränsöverskridande. Alternativt att aktiviteterna bidrar till att vissa gränser korsas, exempelvis att kvinnorna i Grön, Gul och Röds aktiviteter får kunskap om hur val går till i Sverige, dock finns det inget i intervjuerna som säger att den information som kvinnorna får ta del av faktiskt leder till att de går och röstar eller på andra sätt deltar i samhället (Grön; Gul; Röd). I Blås fall är det inte heller tydligt hur deltagarna använder sig av kunskaperna de får genom aktiviteten för att röra sig över gränser i samhället, även om Blå beskriver att deltagarna får verktyg för att exempelvis delta i det demokratiska rummet (Blå).

Genom aktiviteten så ska deltagarna enligt respondenterna kunna få självförtroende och verktyg för att delta i samhället. Däremot ger respondenterna inte i stor utsträckning uttryck för att den gräns som deltagarna ska ta sig över är den där kvinnor marginaliseras. För de aktiviteter som också har ett fokus på integration så verkar fokuset ligga på de hinder som man möter i egenskap av utlandsfödd och inte i egenskap av specifikt kvinna. Det går återigen att koppla till tankar om att kvinnorna enbart deltar i aktiviteten för att det är ett kvinnorum men själva syftet är integration och tankar om det ojämställda samhället och hur aktiviteterna kan motverka det blir en bieffekt (Grön; Gul; Röd). I Blås aktivitet som inte har ett fokus på integration går det att uttröna en större tendens till att tjejerna som deltar i alla fall ska få ett medvetande om att könsroller går att förändra och att de ska få verktygen för att kunna använda sina röster och delta i blandade grupper på samma villkor som killar (Blå). Det går alltså att säga att deltagarna till viss del genom aktiviteterna får tillgång till det som krävs för att öka sitt sociala kapital och ta sig över de hinder som finns i samhället för kvinnor, men att det framför allt inte är huvudsyftet.

Sammanfattningsvis går det att utifrån intervjuerna säga att det sker ett visst transformativt lärande, men att det inte med säkerhet går att koppla till någon faktisk utmaning av och överskridning av gränserna i samhället. Möjligtvis finns grunden i aktiviteterna för att på riktigt bli ett transformativt lärande om innehållet förändras för att göra det möjligt.

Kapitel 7. Diskussion och slutsatser

7.1. Diskussion utifrån tidigare forskning

Resultatet från intervjuerna ger inte en samlad bild kring kvinnorummen, i vissa fall drar de åt samma håll men ofta spretar de åt olika håll i sina resonemang och tankar. Det kan bero på att tre av aktiviteterna har ett tydligt fokus på integrationsarbete medan den fjärde i stället enbart handlar om hobbyverksamhet och gemenskap. Det är också tydligt att det är olika hur mycket respondenterna har tagit in feministiska perspektiv i planering och utförande av deras aktiviteter. Däremot är synen på biblioteksrummet liknande hos de intervjuade, de menar att det finns utrymme för flera olika rum som kan fylla olika syften.

Att det inte går att få en helt samlad bild utifrån materialet kan bero på det begränsade källmaterialet. I en större studie hade det varit möjligt att dels ha en större bredd av aktiviteter, dels att en större studie hade kunnat fånga upp fler perspektiv och tankar.

Vad gäller kvinnorum i relation till bibliotekens demokratiska uppdrag så ger respondenterna tydligt uttryck för att det kan existera flera rum inom biblioteket som fyller olika typer av behov. Det tredje rummet existerar i resten av biblioteket eller vid andra tider och tillfällen. En av respondenterna menar att eftersom hens aktivitet genomförs på en annan plats än huvudbiblioteket så finns det alltid ett biblioteksrum som är öppet för alla. En annan respondent säger att de vid flera tillfällen haft dennes aktivitet i biblioteket och då bara satt upp en lapp på dörren till ett rum, därmed är resten av biblioteket fortfarande tillgängligt. Det finns även ett visst drag av det andra rummet i de tre aktiviteter som är språkcaféer. Bibliotekarierna som är ansvariga för två av språkcaféerna för kvinnor uttrycker att de både vill ha ett fokus på läsfrämjande och att deltagarna ska lära sig om det svenska samhället samtidigt som den ena respondenten inte vill ha ett klassrum. Ett rum för studier är enligt Oldenburg (1999) en del av det andra rummet (arbetsplatsen). Det blir ännu mer tydligare att kvinnorummet skulle kunna delvis vara det andra rummet när det framförs att en av aktiviteterna under en period gav ekonomisk kompensation till deltagare som var värddar för olika träffar.

I den tidigare forskningen om kvinnors rörelsemönster beskrivs hur allmänna platser inskränker kvinnors möjlighet att rör sig fritt och på sina egna villkor. Men den raka motsatsen sägs också om biblioteken, alltså att de trots sin status som en allmän plats beskrivs som kvinnokodad utifrån besökare och anställda. I studiens resultat syns framför allt tankar om att allmänna platser som är öppna för alla ses som otrygga. Alla respondenter nämner att de kvinnor som deltar i deras aktiviteter inte vill eller kan delta i de aktiviteter som är öppna för alla. Anledningarna som lyfts varierar från att kvinnorna känner sig begränsade i vad de kan prata om inför män, att männen tar över och att kvinnor därmed inte vågar prata och att det finns en generell otrygghet relaterat till männens närvaro. Alla dessa anledningar går att koppla till det som inom feministisk geografi beskrivs som vardagsrädsla. Det vill säga att inte våga prata om vissa ämnen, att inte våga ta plats och att känna en generell otrygghet är alla tecken på den rädsla som kvinnor upplever i allmänna utrymmen. Att ha kvinnorummen eliminerar också oron för att bli trängd eller inte kunna röra sig fritt på grund av män som lyfts som en del av hur kvinnor begränsas på allmänna platser, men de fyller också ett tydligt behov enligt respondenterna. Behovet är direkt kopplat till en tanke om att

kvinnorna enbart deltar om det är ett kvinnorum, att inte skapa det kvinnorummet skulle därmed innebära inte bara att kvinnorna begränsas i sitt användande av biblioteket utan även i sitt engagemang i det svenska samhället i alla fall i de tre aktiviteter som fokuserar på integration. För den aktivitet som fokuserar på hobbyverksamhet blir det svårare att diskutera kring vad konsekvenserna hade blivit om aktiviteten inte fanns. Den ansvarige för hobbyaktiviteten har dock ett tydligt och explicit fokus på just behov av rum utan män när hen resonerar kring att det inte finns något behov av mansseparatistiska aktiviteter och att de som påstår det är idioter. Samtidigt finns det en förhoppning från ledaren av aktiviteten att den ska leda till att tjejerna som deltar ska kunna gå vidare och delta i öppna grupper, de ska alltså fått egenskaper och verktyg för att ta sig an männen som deltar i hobbyverksamheten.

Ett perspektiv som lyfts i den tidigare forskningen som är raka motsatsen mot tanken att folkbibliotek som allmän plats är otrygg för kvinnor är tanken om biblioteket som en kvinnokodad plats. Den synen förstärks av forsknings om visar på att det framför allt är kvinnor som använder sig av biblioteken. Ingen av respondenterna ger uttryck för den synen i intervjuerna, men de ger inte heller något uttryck för att biblioteken skulle vara en manligt kodad plats heller. Möjligtvis går det att tolka att biblioteksrummet ses som en manlig plats genom de resonemang som lyfts i relation till varför man har aktiviteter för kvinnor, det vill säga att kvinnorna inte kommer på något annat. Dock är det kanske aktiviteterna i sig som då blir manligt kodade och inte biblioteksrummet. Ingen definitiv slutsats kan alltså dras utifrån resultatet om hur biblioteksrummet kodas har någon påverkan på skapandet av kvinnorum. Det går inte heller att säkert säga något om vilken typ av tjänster på biblioteket som kvinnorna använder och därmed kan det inte jämföras med de mångtydiga slutsatserna som dras i tidigare forskning om hur olika kön använder sig av biblioteket. Tre av respondenterna lyfter att en del av kvinnorna enbart deltar på deras aktiviteter för kvinnor vilket går att tolka som att det finns en viss tendens att kvinnor föredrar programverksamhet, samtidigt uttrycker respondenterna att dessa kvinnor inte deltar på annan programverksamhet utan endast på program för enbart kvinnor.

Mitt resultat visar alltså på att det likt Aabø och Audunson (2012) skriver kan flera typer av rum inom biblioteksrummet samtidigt. Det vill säga att även om en del av biblioteket avgränsas för endast kvinnor så existerar samtidigt det tredje rummet i resten av biblioteket. Inom kvinnorummet finns även tankar om att det både ska vara en miljö som känns som hemma (första rummet) och ett rum för studier (det andra rummet). Dessa tankar kan dock inte kopplas till alla respondenter utan endast till de tre som är ansvariga för olika språkcaféer för kvinnor. I det sista fallet som rör hobbyverksamhet blir det mer aktuellt att prata om att det avgränsade rummet blir ett sorts tredje rum men enbart för en grupp, medan resten av biblioteket är ett tredje rum i traditionell bemärkelse, det vill säga öppet för alla.

När det kommer till mitt resultat och den tidigare forskningen som berör kvinnors rörelsemönster och hur det begränsas i en värld som är skapad för män så matchar det delvis tidigare forskning. Kvinnorna sägs föredra kvinnorummen framför de rum som är till för alla, det går att tolka som att hur de rör sig i samhället påverkas av huruvida det bara är kvinnor eller inte. De tankar som finns om att biblioteket är en kvinnligt kodad plats återfinns inte i mitt resultat, snarare tenderar respondenterna att prata om den trygghet som finns i att skapa ett rum enbart för kvinnor vilket tyder på att de snarare håller med de forskare som diskuterar allmänna platser som gjorda

för män. På samma sätt finns det inga tydliga slutsatser att dra kring hur kvinnorna i fråga använder biblioteken. Det som går att säga baserat på mitt resultat är att vissa av kvinnorna deltar enbart på den programverksamhet som vänder sig specifikt till kvinnor. Däremot sägs inte hur många av kvinnorna som använder sig av andra tjänster på biblioteken.

7.2. Diskussion utifrån mothegemoni och transformativt lärande

Både Gramscis och Girouxs teorier har ett konfliktperspektiv där det finns en grupp med makt och en utan makt. För att den gruppen utan makt ska kunna frigöra sig behöver ett motstånd byggas mot gruppen med makt och det samhälle som ser till att de olika positionerna upprätthålls. Det *transformativa lärandet* som är centralt för Girouxs *gränspedagogik* går att tolka som en del av Gramscis *ställningskrig*, det är en process som ska leda till att deltagarna får verktygen för att ta sig an de utmaningar man möter som *other* och kan därmed liknas vid det medvetandegörande som ska leda till skapandet av *organiskt intellektuella*. Utifrån den tolkningen av båda teoretikernas begrepp och hur de går att förena så visar alltså empirin att kvinnorummen är en arena för *transformativt lärande* som ska skapa ett medvetande om det svenska samhället, både utifrån att en del av kvinnorna är utlandsfödda och utifrån en kritik av typiska könsroller.

Det går att tolka respondenternas utsagor om aktiviteterna som att de är ett sorts inledande steg i ett *ställningskrig* och för att korsa de gränser som samhället skapar. Huruvida kvinnorna faktiskt ägnar sig åt gränsöverskridande och själva blir organiskt intellektuella går inte att säkert säga utifrån empirin. Däremot kan respondenterna tolkas som att de åtminstone är organiskt intellektuella. Respondenterna agerar på ett sätt som ska ge kunskap och medvetenhet kring det svenska samhället och hur deltagarna deltar i det på sina egna premisser och ger kvinnorna den självständighet och det självförtroende som krävs för att kunna röra sig utanför kvinnorummet.

7.3. Slutsatser

7.3.1. Hur förstås aktiviteter för enbart kvinnor på folkbibliotek i relation till bibliotekens demokratiska uppdrag enligt folkbibliotekarier och samarbetspartners?

Intervjupersonerna grundar sin förståelse för deras aktiviteter som riktar sig till kvinnor och hur de i sin tur relaterar till bibliotekens demokratiska uppdrag i en helhetssyn av biblioteken. De är alla överens om att folkbiblioteken fyller en viktig roll för samhället genom dess öppenhet och verksamhet.

De intervjupersoner som är anställda på folkbibliotek lyfter båda deras aktiviteter som ett sätt att nå grupper som annars inte hade kunnat nå, eftersom kvinnorna som deltar inte kommer på några andra aktiviteter. De menar att en aktivitet som stänger ute män gör att kvinnor kan delta på andra villkor. Av Röd ses rummet som ett sätt att motverka ojämställdheten i samhället vilket bör ses som en demokratifråga, det vill säga att alla kan delta på samma villkor. Samtidigt lyfter

Gul att när hens aktivitet var i planeringsfasen var ett flertal kollegor skeptiska till om det faktiskt var en aktivitet som var möjlig för biblioteket att anordna. De var alltså inte helt överens på Guls arbetsplats om huruvida det faktiskt går att stänga ute män och verka inom ramen för det demokratiska uppdraget, dock är alltså intervjupersonernas syn på aktiviteten att den främjar demokratin. Utöver Guls kollegor uttrycks ett motsatsförhållande mellan kvinnorummen och bibliotekets demokratiska uppdrag av en bibliotekarie som svarade på mejl om intervju. Hon säger att det råder ett förbud på separatistiska aktiviteter inom Stockholms stadsbibliotek, alla aktiviteter måste vara öppna för alla. Stadsbibliotekarien i Stockholm delar dock inte den synen, han menar att ett förbud mot separatism hade inneburit att det vore svårt att genomföra mycket av den verksamhet man bedriver. Möjligtvis vittnar dessa tankar på att flera rum existerar samtidigt i biblioteket på det sätt som beskrivs av Aabø och Audunson (2012), men det kan också vara ett uttryck för en ängslighet hos bibliotekarierna på golvet som eventuellt skulle behöva möta kritik mot stängda rum. Samtidigt är det inte bibliotekarierna som drabbas hårdast utan de kvinnorna som annars inte skulle kunna delta på några aktiviteter eftersom de har ett särskilt behov av kvinnorummet.

Samarbetspartnerna är precis som bibliotekarierna inne på att aktiviteterna för kvinnor är ett komplement till de aktiviteter på biblioteket som är öppna för alla. Grön menar att det är en aktivitet i veckan som är stängd för män, men resten av tiden är lokalen öppen för alla och huvudbiblioteket är hela tiden öppet för alla. Att aktiviteterna är ett komplement som gör att biblioteken kan nå grupper som de annars inte hade kunnat nå kopplar även till ett upplevt behov av kvinnorum. Om kvinnor deltagit på lika villkor på de aktiviteter som var öppna för alla hade det inte funnits ett behov av att skapa kvinnorum, det hade då kunnat ses som att kvinnorummet skapade en negativ separatism utifrån demokratiska perspektiv. För Blå blir klagomål om att hens aktivitet skulle begränsa biblioteksrummet på ett skadligt sätt en fråga om just behov, hen menar att det inte finns ett behov av rollspelsgrupper för enbart män och därmed är det idioti att likställa det vid grupper för kvinnor.

Sammanfattningsvis går det att dra slutsatsen att sättet som både samarbetspartners och folkbibliotekarierna ser på sina aktiviteter i relation till det demokratiska uppdraget är att aktiviteterna är en del av att upprätthålla det demokratiska uppdraget. De menar att det inte finns någon problematik med det stängda rummet eftersom det är ett komplement till aktiviteter som är öppna för alla. Det finns också ett behov av kvinnorummen, menar intervjupersonerna, för att nå grupper som de annars inte hade kunnat nå och därmed jämna ut kunskapen mellan män och kvinnor.

7.3.2. Hur liknar och skiljer sig beskrivningarna av motiv till att skapa avgränsade rum för kvinnor bland folkbibliotekarier och samarbetspartners?

När intervjupersonerna ska beskriva varför de valt att använda sig av avgränsade kvinnorum har både bibliotekarierna och samarbetspartners ett fokus på ett behov av rummet. Folkbibliotekarierna beskriver att initiativet till att starta aktiviteten kom från samarbetspartnern och att partnern redan hade ett projekt som riktade sig till kvinnor som biblioteken kunde ansluta till. Även de intervjupersoner som är samarbetspartners säger att det var de som först kom med idén om att aktiviteten skulle rikta sig specifikt till kvinnor. Samtliga intervjupersoner lyfter också att en av anledningarna till att man har en aktivitet enbart för kvinnor är för att det finns kvinnor som

annars inte hade deltagit i bibliotekens verksamhet överhuvudtaget. De menar att genom aktiviteten kan de nå bredare målgrupper.

De skillnader som är allra tydligast mellan de två olika grupperna relaterar till hur man tänkt kring det innehållsmässiga i aktiviteten. Både Gul och Röd som är anställda vid biblioteken beskriver att de velat ha ett innehåll som har ett läsfrämjande fokus och arbeta med exempelvis 8-sidor, medan samarbetspartnerna snarare motiverar sin aktivitet främst utifrån relationsbyggande och gemenskap. Dessa perspektiv återfinns också hos bibliotekarierna och är alltså inte unikt för samarbetspartnerna.

Hos Grön finns det i relation till de andra intervjupersonerna en avvikande tanke om just relationen mellan män och kvinnor. Hen menar att det för hen och deltagare som nyligen kommit till Sverige att bli tillsagda att de inte ska lyssna på sina män. Denna mer traditionella synen på relationen mellan könen är det ingen annan som lyfter. Det ska dock sägas att Blå och pratar explicit om könsroller och hur dessa spelar in i både innehållet i aktiviteten och varför den startades. Könsroller och hur män och kvinnor bör relatera till varandra är inget som bibliotekarierna lyfter i sina intervjuer. Det går dock inte att säga att det därmed finns en sorts skillnad i huruvida man ser aktiviteten som politiserad, eftersom Röd i sin intervju pratar om separatism och ojämställdhet i samhället så har även hen en tanke om att det finns ett politiskt syfte med aktiviteten.

Motivens likheter kan sammanfattas som att det finns en gemensam förståelse för att kvinnorummen behövs för att nå grupper som annars inte går att nå och att det finns en tanke om att man skapar en gemenskap. Skillnaderna ligger i hur man tänker kring det innehållsmässiga. Det vill säga har Blå och Grön som är samarbetspartners ett större ensidigt fokus på gemenskapen och relationsbyggandet medan Gul och Röd som är anställda på bibliotek ett fokus på att innehållet ska vara läsfrämjande och koppla till MIK.

7.3.3. Hur kan kvinnorum på folkbibliotek förstås som emancipatoriska med hjälp av Gramsci och Girouxs kritiska teorier?

Det går att förstå kvinnorum på folkbibliotek som emancipatoriska på två olika sätt. Det första sättet är utifrån premissen att allmänna platser, som folkbibliotek, är manliga platser. Folkbiblioteket blir då politiserat eftersom det uppfattas tillhöra ett av könen och därmed blir skapandet av kvinnorum en mothegemonisk praktik med fokus på att utmana politiska, ideologiska och kulturella normer om vilka platser som är till för vem. Rummen blir en sorts inledning till själva emancipationen eftersom de inleder ett *ställningskrig* i gramsciansk mening för att samla massorna och bygga upp strukturer för att kritisera den överordnade makten.

Det andra sättet som kvinnorummen kan förstås som emancipatoriska på är kopplat till pedagogik. Girouxs *transformativa lärande* blir kopplat till pedagogiken en del av processen för att skapa Gramscis *organiskt intellektuella* som genom medvetandegörande om sin position i samhället ska kunna sprida den kunskapen vidare och bygga ett starkt motstånd mot den rådande hegemonin. I respondenternas utsagor kopplas det syftet till tankar om att aktiviteterna förbereder och instruerar deltagarna för att kunna delta fullt ut i samhället, dock görs det framför allt kopplat till att deltagarna i tre av aktiviteterna är utlandsfödda. Det finns alltså delvis tankar om frigörelse som inte kopplas till identiteten kvinna utan till relationen utlandsfödd – svenskfödd. Samtidigt består rummet enbart av kvinnor så det går inte att frikoppla kön från aktiviteten, det vill säga

den kunskap om samhället som lärs ut är kopplad till kvinnor som målgrupp och anpassas därefter. Rummets sammansättning påverkar alltså vilken typ av kunskap som delas. Respondenterna beskriver också hur de själva är en del av gemenskapen i rummet på olika sätt vilket kopplar till hur Giroux beskriver det *transformativa lärandet* som att det också påverkar de som har en lärarroll, det skapas med andra ord en dialektisk process där både läraren och eleven transformeras i kvinnorummet. Det gör även att deltagarna, och de ansvariga, får verktyg för att överskrida de gränser i samhället som är centrala för Girouxs förståelse av makt. Samtidigt gör den delade kunskapen att både deltagarna och respondenterna får verktygen för att kritisera den rådande hegemonin och lägga grunden för ett framtida *manöverkrig*.

Det går alltså att förstå kvinnorummet på folkbibliotek som emancipatoriskt genom att det på två olika sätt förbereder en kritik av den rådande hegemonin och på ett sätt skapar ett rum där verktyg ges för att kunna överskrida de gränser som utgör hinder för kvinnor att delta på samma villkor som män i samhället. Det ska sägas att den största tendensen till emancipatoriskt arbete som ges uttryck för av majoriteten av respondenterna är kopplad till deltagarnas position som utlandsfödda och möjligheten att integreras i samhället, kvinnofrigörelsen blir relevant eftersom det som deltagarna har gemensamt är att de är kvinnor.

7.4. Metodkritik

Kvalitativa intervjuer som metod har en del begränsningar. Det tar mycket tid att hitta personer att intervjua, att genomföra intervjuerna och transkribera dem. Detta i kombination med uppsatsens omfång begränsar hur många intervjuer som går att genomföra. Ämnet för uppsatsen har också en del begränsningar, det finns exempelvis ingen lista med vilka folkbiblioteket som haft aktiviteter för kvinnor och därmed blir urvalet påverkat av mina sökningar och träffar. Dessutom gör det begränsade antalet bibliotek som anordnat aktiviteter för kvinnor gör att den kvalitativa empirin blir begränsad och att de generella slutsatserna som kan dras blir limiterade. Konsekvensen blir att resultatet av den här uppsatsen förmodligen enbart kan säga något om just de fall som undersöks.

7.5. Förslag på vidare forskning

Denna studie har visat att det finns flera områden kring aktiviteter som riktar sig till kvinnor på folkbibliotek som är av intresse att studera vidare. Det allra tydligaste är hur deltagarna på aktiviteten upplever kvinnorummet och dess för- och nackdelar. Deltagarperspektivet skulle även kunna bidra med en klarhet kring om de faktiskt använder sig av den lärdom de får på aktiviteterna för att öka sitt sociala kapital och deltagande i samhället.

Likväl finna det en antydning till att olika bibliotekarier uppfattar förekomsten av kvinnoseparatism på folkbibliotek på olika sätt, där vissa är mer negativt inställda än andra. Den spänningen hade möjligtvis framträtt tydligare om empirin inte begränsats till de som på något sätt är ansvarig

för aktiviteten och i stället fokuserat på ett bredare urval där man intervjuade folkbibliotekarier om deras syn på manliga och kvinnliga rum på biblioteket.

Avslutningsvis hade det kunnat vara av intresse att undersöka andra typer av separatistiska rum. Hur ser förståelsen ut för aktiviteter med en åldersbegränsning eller för utrymmen där enbart en viss åldersgrupp är välkomna? Skulle tankarna om dessa rum vara annorlunda än de om kvinnorummen och i så fall på vilka grunder. Det finns många frågor om separatism som alltså skulle kunna bidra till en djupare förståelse av biblioteket och dess rum.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckt material

I uppsatsförfattarens ägo:

Transkribering av intervju med Blå

Transkribering av intervju med Grön

Transkribering av intervju med Röd

Transkribering av intervju med Gul

Forsman, D. (2025). *Konversation om förbud mot separatism hos Stockholms stadsbibliotek* [e-post]. (personlig kommunikation 22 december 2025).

Zetterberg, F. (2025). *Konversation om aktiviteten kvinnofika* [e-post]. (personlig kommunikation 25 november 2025)

Tryckt material

Aabø, S. and Audunson, R. (2012) 'Use of library space and the library as place', *Library & information science research*, 34(2), pp. 138–149.

Agosto, D.E., Paone, K.L. and Ipock, G.S. (2007) 'The Female-Friendly Public Library: Gender Differences in Adolescents' Uses and Perceptions of U.S. Public Libraries', *Library trends*, 56(2), pp. 387–401.

Anderson, J. (1994) 'Separatism, Feminism, and the Betrayal of Reform', *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 19(2), pp. 437–448.

Applegate, R. (2008) 'Gender Differences in the Use of a Public Library', *Public library quarterly (New York, N.Y.)*, 27(1), pp. 19–31.

Audunson, R. (2005) 'The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places', *Journal of documentation*, 61(3), pp. 429–441.

Audunson, R. *et al.* (2019) 'Public libraries as an infrastructure for a sustainable public sphere: A comprehensive review of research', *Journal of documentation*, 75(4), pp. 773–790.

Blidon, M. and Zaragocin, S. (2019) 'Mapping gender and feminist geographies in the global context', *Gender, place and culture: a journal of feminist geography*, 26(7–9), pp. 915–925.

Botkyrka bibliotek. (2025). *Stöd till kvinnor*.

<https://bibliotek.botkyrka.se/evenemang#/events/f106d264-9fff-4345-9659-8ba69d62d36b>

[hämtad: 2025-11-10]

Bryman, A. and Nilsson, Björn (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan. Stockholm: Liber.

Bättre stadsdel. (2016). *Språkcafé för kvinnor – Fruängens bibliotek*.

https://www.battrestadsdel.se/kalender/sprakcafe-kvinnor-fruangens-bibliotek/#google_vignette

[hämtad: 2025-11-10]

Cell16. (1969). What Do You Women Want?, *No more fun and games*, 2, pp. 4-13.

Delphy, C. (1984). *Close to Home: A materialist analysis of women's oppression*. Amherst: The University of Massachusetts Press.

DIK (2025). *Samhällets sista utpost? En rapport om läget för biblioteken och bibliotekariernas arbetsmiljö*. <https://dik.se/media/cnmgalpe/biblioteksrapport-dik-2025.pdf>

Firestone, S. (1970). *The Dialectic of Sex*. New York: Farrar, Straus and Giroun.

Frederiksen, L. (2015) “Our Public Library”: Social reproduction and urban public space in Toronto’, *Women's studies international forum*, 48, pp. 141–153.

Eryaman, M. Y. (2010). The Public Library as a Space for Democratic Empowerment: Henry Giroux, Radical Democracy, and Border Pedagogy. I: Leckie, Gloria J., Given, Lisa M. & Buschman, John E. (red.). *Critical theory for library and information science: exploring the social from across the disciplines*. Santa Barbara, Calif.: Libraries Unlimited, s. 131–141.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. Femte upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.

Gemzöe, L. (2014). *Feminism*. 2., [uppdaterade] uppl. Stockholm: Bilda.

Giroux H.A. (2005). *Border crossings: Cultural workers and the politics of education*. New York: Routledge.

Gramsci, A. (1988). *The Antonio Gramsci reader: Selected writings 1916-1935*. Ed. David Forgacs. London: Lawrence and Wishart.

Hooks, B. (1986) ‘Sisterhood: Political Solidarity between Women’, *Feminist review*, (23), pp. 125–138.

- Igarashi, T., Koizumi, M. and Widdersheim, M.M. (2023) 'Overcoming social divisions with the public library', *Journal of documentation*, 79(1), pp. 52–65.
- Kaiser, S. and Pakis, Valentine A (2022) *Political masculinity: how incels, fundamentalists and authoritarians mobilise for patriarchy*. Cambridge: Polity Press.
- Linander, I. & Sandberg, L. (2024). 'Provocative spatial exclusion and missed opportunities: Complaints of discrimination filed against gender separatist spaces in Sweden', *The European journal of women's studies*, 31(4), pp. 510–526.
- Listerborn, C. (2002) *Trygg stad: diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik* [Preprint].
- Mann, S.A. and Huffman, D.J. (2005) 'The Decentering of Second Wave Feminism and the Rise of the Third Wave', *Science & society* (New York. 1936), 69(1), pp. 56–91.
- Marx, K. (1894). *Kapitalet tredje boken*. Lund: Bo Cavefors bokförlag 1973.
- McGeeney, J.D. (2025) 'The Current State of Female Representation in Library Leadership: A Comprehensive Analysis of Over 13,000 Open U.S. Libraries by Library Type, Collection Size, and State', *Journal of library administration*, 65(6–7), pp. 700–718.
- Morgenroth, T. *et al.* (2024) 'Sex Wars and TERF Wars: The Divisiveness of Who is Included in Feminism', *Sex roles*, 90(6), pp. 676–705.
- Mushtaq, A. and Arshad, A. (2022) 'Public library use, demographic differences in library use and users' perceptions of library resources, services and place', *Library management*, 43(8–9), pp. 563–576.
- Nissen, A.-S.E. and Kann-Rasmussen, N. (2025) 'The public library "for all"? A typology of the ranging notions of "for all" in public libraries in Norway and Denmark', *Journal of documentation*, 81(1), pp. 285–300.
- Norwood, B. (2020) 'Haunted Collections: The Representation of Female Horror Authors in Public Library Collections', *North Carolina libraries*, 78(1), p. 39.
- Oldenburg, R. (1999) *The great good place: cafés, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community*. New York: [Berkeley, Calif.]: Marlowe; Distributed by Publishers Group West.
- Olsson Dahlqvist, L. & Carlsson, H. (2022). *Folkbiblioteket som idé och praktik*. I: Blomgren, Roger., Michnik, Katarina och Johan Sundeen. (red.). *Biblioteksgeografien: En antologi om biblioteksväsende och biblioteksforskning*, Lund: Studentlitteratur, s. 131–149.

- Peterson, M. (2024) 'Designing a feminist city: Public libraries as a women's space', *Geoforum*, 150, p. 103971.
- Rienecker, L., Stray Jørgensen, P. and Lagerhammar, A. (2018) Att skriva en bra uppsats. Upp-
laga 4. Stockholm: Liber.
- Sandberg, L. (2021) 'Om transkvinnan som hot: Om könets existens – Tankar om den nya syn-
nen på kön / Kajsa Ekis Ekman', *Respons: recensionstidskrift för humaniora & samhällsve-
tenskap*, (3), p. 41.
- Sandberg, L. and Coe, A.-B. (2020) 'Taking back the Swedish night: making and reclaiming
space', *Gender, place and culture: a journal of feminist geography*, 27(7), pp. 1044–1062.
- Shugar, D. (1995). *Separatism and Women's Community*. Lincoln: University of Nebraska
Press.
- Snyder, R. C. (2008) 'What Is Third-Wave Feminism? A New Directions Essay', *Signs: Jour-
nal of Women in Culture and Society*, 34(1), pp. 175–196.
- Spencer-Bennett, K. (2022) 'Libraries in women's lives: everyday rhythms and public
time', *Educational review (Birmingham)*, 74(4), pp. 844–861.
- Stockholms stadsbibliotek. (2024). *Sygrupp och välbefinnande på Östberga kulturhus*.
<https://biblioteket.stockholm.se/evenemang/sygrupp-och-valbefinnande-pa-ostberga-kulturhus-6#fler-tillfallen> [hämtad: 2025-11-11]
- Stockholms stadsbibliotek. (2025). *Drottningdömet – Rollspel för tjejer & ickebinära*.
<https://biblioteket.stockholm.se/evenemang/rollspel-for-tjejer-icke-binara-7> [hämtad: 2026-01-
10]
- Stockholms stadsbibliotek. (2023). *Programmering för tjejer och icke-binära*.
<https://biblioteket.stockholm.se/evenemang/programmering-for-tjejer-2> [hämtad: 2026-01-10]
- Sveriges kvinnoorganisationer. (u.å.). *Kvinnors och flickors rättigheter möter transperspektivet*.
<https://sverigeskvinnoorganisationer.se/kvinnors-och-flickors-rattigheter-moter-transinkluder-ning-sveriges-kvinnolobbys-stallningstaganden-och-forslag/> (Hämtad: 2025-12-10)
- Trost, J. (2010) *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Woolf, V. (1929). *Ett eget rum och andra essäer*. Stockholm: Tidens förlag 1958.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Kontrollfrågor

Innan intervjun börjar frågas intervjupersonerna om de samtycker till inspelningen.

Intervjupersonen får svara på frågor om ålder, kön, utbildning och hur länge hen jobbat på biblioteket.

Bibliotekarier

Tema 1: Biblioteksrummet

1. Beskriv en vanlig dag på ditt bibliotek och de interaktioner som du har med besökarna?
2. Beskriv hur ni jobbar med prioriterade målgrupper på ert bibliotek?
3. Kan du ge några exempel på hur ni jobbar med demokrati och demokratiutveckling?
4. Kan du berätta lite om hur det går till när ni utformar och planerar er programverksamhet på biblioteket?

Följdfråga: Finns det några styrdokument som vägleder vilka aktiviteter som anordnas och berätta hur ni förhåller er till dessa?

5. Folkbibliotek brukar beskrivas som en av få platser som är öppna för alla, hur ser du på biblioteket som en öppen plats?

Följdfråga: Kan du beskriva något tillfälle när ni har begränsat biblioteksutrymmet?

Tema 2: Kvinnorum

1. Kan du beskriva den/de aktiviteter på ert bibliotek som är riktade till kvinnor?
2. Berätta om hur ni kom fram till att anordna en aktivitet riktad till kvinnor?

Följdfråga: Hur resonerade ni när aktiviteten utformades? I utformandet fanns det en projektplan eller annat styrdokument?

3. a) Hur resonerade ni kring att vända er till kvinnor?
b) Hur tänkte er samarbetspartner, fanns det några skillnader i era tankar? Varför tror du att det gjorde/inte gjorde det?
4. Kan du berätta om vad du tycker är bra med er aktivitet?
a) För individen?
b) för samhället?

5. Kan du berätta om vad du tycker är mindre bra med er aktivitet?
 - a) för individen?
 - b) för samhället?
6. Hur tycker du att arbetet med kvinnoseparatistiska aktiviteter bidrar till demokrati?
 - a) På vilket sätt är kvinnoseparatistiska aktiviteter bra för demokratin?
 - b) På vilket sätt är aktiviteten dålig för demokratin?

Avslutning

1. Finns det något du vill tilläga eller som du tycker att jag missat?

Samarbetspartners

Tema 1: Biblioteksrummet

1. Beskriv en vanlig dag på din aktivitet och de interaktioner som du har med deltagarna?
2. Kan du ge några exempel på hur ni jobbar med demokrati och demokratiutveckling i din förening/arbetsplats?
3. Kan du berätta lite om hur det går till när ni utformar och planerar era aktiviteter hos din förening/arbetsplats?
Följdfråga: Finns det några styrdokument som vägleder vilka aktiviteter som anordnas och berätta hur ni förhåller er till dessa?
4. Folkbibliotek brukar beskrivas som en av få platser som är öppna för alla, hur ser du på biblioteket som en öppen plats?

Tema 2: Kvinnorum

1. Kan du beskriva den/de aktiviteter i din förening/arbetsplats som är riktade till kvinnor?
2. Berätta om hur ni kom fram till att anordna en aktivitet riktad till kvinnor?
Följdfråga: Hur resonerade ni när aktiviteten utformades? I utformandet fanns det en projektplan eller annat styrdokument?
3. a) Hur resonerade ni kring att vända er till kvinnor?
b) Hur tänkte biblioteket, fanns det några skillnader i era tankar? Varför tror du att det gjorde/inte gjorde det?
4. Kan du berätta om vad du tycker är bra med er aktivitet?
 - a) För individen?
 - b) för samhället?

5. Kan du berätta om vad du tycker är mindre bra med er aktivitet?
 - a) för individen?
 - b) för samhället?
6. Hur tycker du att arbetet med kvinnoseparatistiska aktiviteter bidrar till demokrati?
 - a) På vilket sätt är kvinnoseparatistiska aktiviteter bra för demokratin?
 - b) På vilket sätt är aktiviteten dålig för demokratin?

Avslutning

1. Finns det något du vill tilläga eller som du tycker att jag missat?